

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

DE PRODUKTIEAANSPRAKELIJKHEID IN DE VERENIGDE STATEN

De leer van de « products liability » of de aansprakelijkheid voor schade toegebracht door produkten die in het verkeer zijn gebracht, bekleedt in het Anglo-Amerikaans recht een uitermate belangrijke plaats.

De grote verscheidenheid en de complexiteit van de geproduceerde goederen alsmede de massafabricage en de daarmee gepaard gaande serierisico's hebben aan het probleem van de bescherming van de consumentengemeenschap tegen het produktenrisico een dringend karakter gegeven.

Om tegemoet te komen aan de eisen van de verbruikers werd op geleidelijke wijze in het Amerikaans rechtssysteem een afzonderlijk produktenrecht ingebouwd.

Door de term « products liability » die in dit verband wordt gebruikt, wordt verwezen naar het geheel der rechtsregels die de aansprakelijkheid omlijnen van de leverancier voor schade toegebracht door produkten na levering.

Aangezien de leer van de produktenaansprakelijkheid ⁽¹⁾ werd opgebouwd door de « case law » is het zeer moeilijk een meer precieze definitie te geven en dient de concrete inhoud getoetst te worden aan de overvloedige rechtspraak ter zake.

In Europa, buiten Engeland, is aan de problemen van juridische en verzekeringstechnische aard die ontstaan zijn als gevolg van het groeiend belang dat de gemeenschap heeft bij een billijke verdeling van het produktenrisico, niet dezelfde aandacht geschonken.

Het lijkt evenwel geen twijfel dat deze problemen ook in het Belgisch recht een bijzondere belangstelling verdienen.

Het is in dit opzicht dat een studie van de produktenaansprakelijkheidsleer en van de implicaties op het gebied van de verzekering in de Verenigde Staten belangrijk kan zijn als voorbereiding tot de opbouw van een modern produktenrecht.

De concrete oplossingen die in het Amerikaans recht worden voorgesteld, zullen, omwille van de eigen aard van het rechtssysteem en de marktstructuur, wellicht weinig richtinggevend zijn.

Van groter belang zijn ongetwijfeld de resultaten van de jarenlange confrontatie met en studie van de problematiek die het produktenrisico in een ruime markt doet rijzen.

Het is geenszins de bedoeling in deze bijdrage een overzicht te geven van alle facetten van de produktenaanspra-

kelijkheid in de Verenigde Staten. Het onderwerp is zodanig complex en de rechtspraak alsmede de rechtsliteratuur zodanig omvangrijk dat zelfs een eenvoudige samenvatting van het geheel der problemen een uitvoerige studie zou vereisen. Daarenboven is de leer van de produktenaansprakelijkheid hoofdzakelijk een creatie van de « case law » zodat zij van staat tot staat min of meer belangrijke verschillen vertoont.

In de loop van de uiteenzetting zal dan ook slechts verwezen worden naar enkele leidinggevende rechterlijke beslissingen en naar een beperkt aantal bijdragen uit de overvloedige rechtsleer. Voor een uitvoerige bibliografie kunnen de geciteerde werken worden geraadpleegd.

I. Aansprakelijkheid van de verkoper volgens de « Uniform Commercial Code »

1. De « Uniform Commercial Code » (verder: UCC) werd in zijn oorspronkelijke vorm samengesteld door de « National Conference of Commissioners on Uniform State Laws » ⁽²⁾ in samenwerking met het « American Law Institute » ⁽³⁾. De tekst die tot stand kwam werd in 1951 door de « American Bar Association » goedgekeurd en het volgende jaar gepubliceerd.

In 1957, 1958 en in 1962 werden verbeterde versies uitgegeven. Sedertdien werd de UCC door de meeste staten in een van de officiële versies uitgevaardigd.

Er dient evenwel aangestipt dat verschillende staten zowel voor als na de uitvaardiging zekere bepalingen hebben gewijzigd, toegevoegd of weggelaten, zodanig dat hoogstens van een substantiële eenvormigheid kan gesproken worden.

In de loop van de verdere uiteenzetting zullen alle verwijzingen naar de UCC betrekking hebben op de « 1962 Official Text with Comments » zoals die o.m. door New York werd uitgevaardigd.

2. De UCC bevat tien « articles » onderverdeeld in « parts » en « sections » ⁽⁴⁾. Het tweede artikel van de UCC (UCC-Sales) dat zeer uitvoerig handelt over de verkoop, alsmede de hierdoor vervangen « Uniform Sales Act » van 1906 ⁽⁵⁾, bevatten enkele bepalingen die de evolutie van de produktenaansprakelijkheid ten zeerste hebben beïnvloed. Alvorens enkele van deze bepalingen verder uit te diepen is het wellicht wenselijk in het kort het toepassingsgebied van de UCC-Sales te omschrijven.

Artikel 2 is toepasselijk op « transactions in goods » met uitzondering van de overeenkomsten die uitsluitend bedoeld zijn als een zekerheidsstelling (&2-102) (6).

Onder « goods » worden verstaan alle goederen die roerend zijn op het ogenblik van de individualisering met uitzondering van het geld waarin de prijs wordt uitbetaald, van effecten en van schuldvorderingen in het algemeen (&2-105) (7).

Indien de prijs betaalbaar is in goederen dan wordt elke kontraktant aangezien als verkoper van de door hem te leveren goederen (&2-304). Tot het tot stand komen van de overeenkomst worden geen vormvereisten gesteld (&2-204). Een eis of verweer in rechte op basis van de overeenkomst zal evenwel niet ontvankelijk zijn indien aan de vereisten gesteld door het « Statute of Frauds » niet voldaan is.

Volgens het « Statute of Frauds » zoals het is opgenomen in de UCC dient elke overeenkomst waarvan de prijs 500 dollars bedraagt of meer, vastgesteld te worden door een geschrift dat op voldoende wijze aantoont dat een verkoopovereenkomst werd afgesloten en dat moet ondertekend zijn door diegene tegen wie het bestaan van de overeenkomst wordt ingeroepen (&2-201). Op deze regel zijn evenwel uitzonderingen voorzien (8).

A. Warranties.

3. In iedere verkoopovereenkomst waarop de UCC-Sales van toepassing is, is een waarborg omsloten dat de goederen die het voorwerp van de overeenkomst uitmaken « merchantable » zijn op voorwaarde dat de verkoper een handelaar is in die goederen (&2-314).

Opdat goederen « merchantable » zouden zijn dienen zij minstens de volgende hoedanigheden te bezitten:

a. De goederen moeten zodanig overeenstemmen met de omschrijving die ervan gegeven wordt in de overeenkomst dat zij algemeen aanvaardbaar zijn in de handel onder die bepaalde omschrijving.

b. Bij een genuskoop moeten de goederen van gemiddelde kwaliteit zijn (« around the middle belt of quality »).

c. De goederen moeten geschikt zijn voor de doeleinden waarvoor zij gewoonlijk worden gebruikt.

d. Rekening houdend met de afwijkingen die door de overeenkomst worden toegelaten, moeten de goederen die deel uitmaken van een bepaalde eenheid gelijkaardig en gelijkvormig zijn. Deze gelijkheid wat aard, kwaliteit en kwantiteit betreft moet ook bestaan tussen de verschillende eenheden onderling.

e. Indien vereist door de overeenkomst of door de aard der goederen zelf moeten deze laatste op adequate wijze verpakt zijn en voorzien van de nodige inlichtingen en instructies.

f. De kwaliteit en kwantiteit van de goederen moet overeenstemmen met de beloften en feitelijke voorstellingen die ervan gegeven worden en die voorkomen op de goederen zelf of op de verpakking.

g. Andere stilzwijgende waarborgen kunnen ontstaan uit de handelsgebruiken in een bepaalde verkoopsector of in een bepaalde localiteit en uit de handelsgewoonten tot stand gekomen tussen beide partijen tengevolge van vroegere transacties.

Naast deze « implied warranty of merchantability », die, behoudens uitsluiting (cfr infra-nr 5), in elke verkoopovereenkomst onder de UCC-Sales aanwezig is, kan in bepaalde omstandigheden een bijkomende stilzwijgende waarborg ontstaan dat de goederen geschikt zijn voor het doel waarvoor zij door de koper in feite zullen gebruikt worden (« implied warranty of fitness for a particular purpose »).

Wanneer de verkoper bij het afsluiten van de overeen-

komst reden heeft om aan te nemen dat de goederen dienstig moeten zijn voor een bepaald gebruik en wanneer de koper van zijn kant vertrouwt op de technische kennis en vaardigheid van de verkoper om goederen te selecteren en te leveren die geschikt zijn voor het gebruik dat hij ervan wenst te maken, dan ontstaat een stilzwijgende waarborg dat de goederen geschikt zijn voor dat gebruik (&2-315).

Deze « implied warranty of fitness for a particular purpose » komt slechts tot stand:

a. Wanneer de verkoper het speciale doel waarvoor de goederen bestemd waren, kende of diende te kennen.

Zo zal een koper van schoenen zich kunnen beroepen op de « implied warranty of merchantability » waardoor waarborgd wordt dat de schoenen geschikt zijn voor normaal gebruik. Deze schoenen verliezen hun hoedanigheid van « merchantability » niet indien zij niet geschikt zijn voor bergbeklimming.

Wanneer de koper de schoenen in werkelijkheid gebruikt voor bergbeklimming, dan zal hij zich op de « implied warranty of fitness for a particular purpose » kunnen beroepen indien de verkoper wist of diende te weten dat de schoenen voor bergbeklimming zouden gebruikt worden en indien de voorwaarde gesteld onder (b) vervuld is.

b. Wanneer de koper, vertrouwend op de deskundigheid van de verkoper, de selectie van geschikte goederen aan hem overlaat. Indien de koper bijv. aandringt op een speciaal merk dan rekent hij niet op de vakkundigheid van de verkoper en ontstaat er geen stilzwijgende waarborg van « fitness for a particular purpose ».

De UCC-Sales handelt nog over een derde soort van waarborg die slechts tot stand komt als gevolg van een bepaalde handelwijze of van een mondelinge of schriftelijke verklaring en daarom ook, in tegenstelling tot de twee voorgaande, uitdrukkelijke waarborgen (express warranties) worden genoemd.

« Express warranties » kunnen volgens de UCC ontstaan zonder dat de woorden « warrant » of « guarantee » worden gebruikt en zonder dat de bedoeling bestaat een waarborg in het leven te roepen (&2-313, 142).

a. Iedere verklaring, belofte of beschrijving door de verkoper gedaan of gegeven met betrekking tot de goederen en die deel uitmaken van de overeenkomst, brengen een uitdrukkelijke waarborg tot stand dat de goederen overeenstemmen met de inhoud van deze verklaring, belofte of beschrijving.

Een verklaring echter die uitsluitend bedoeld is als een weergave van de persoonlijke opinie van de verkoper alsmede de eenvoudige bevestiging van de waarde van de goederen doen geen uitdrukkelijke waarborg ontstaan.

b. Elk staal of model dat deel uitmaakt van de overeenkomst leidt tot het ontstaan van een waarborg dat de goederen overeenstemmen met het staal of model.

Te noteren valt dat de koper niet moet bewijzen dat hij gerekend heeft op de juistheid van de verklaringen of op het bestaan van een volkomen overeenstemming tussen de goederen en het staal. Evenmin moet hij aantonen dat hij niet of onder andere voorwaarden zou hebben gekontrakteerd indien hij had geweten dat de verklaringen en beschrijvingen onjuist waren of dat de goederen niet overeenkwamen met het staal of model.

De koper moet alleen bewijzen dat de verklaring, belofte, beschrijving, staal of model deel uitmaakten van de overeenkomst. Dit is een feitenkwestie.

Wanneer de verkoper bijkomende verklaringen aflegt of beloften doet nadat de overeenkomst gesloten is, dan zijn vooreerst de bepalingen over de wijziging van een overeenkomst toepasselijk (9). Indien de overeenkomst op gelijke manier werd gewijzigd dan treden de bepalingen over het ontstaan van « express warranties » terug in voege.

B. Begunstigden.

4. Het spreekt van zelf dat de « warranty »-bepalingen door de koper kunnen ingeroepen worden.

Ten tijde evenwel van de opstelling van de UCC was de « Common Law » bezig met de uitbouw van de « strict liability »-doctrine.

Geleidelijk aan werd door de rechtspraak, buiten elke kontraktuele verhouding om, aan bepaalde personen een vorderingsrecht toegekend op basis van « strict liability » tegen de leverancier van een produkt (cfr infra, nr 27 en volg.).

Om aan deze evolutie tegemoet te komen werd in de UCC-Sales een bepaling ingelast die het voordeel van de « warranty »-bescherming verleent aan een bepaalde klas van personen die geen kontraktuele relatie met de verkoper kan doen gelden. Tot deze beschermde groep personen behoren de leden van het gezin en van de huishouding van de koper alsmede de personen die te gast zijn in zijn huis (&2-318).

Deze personen kunnen de stilzwijgende en uitdrukkelijke waarborgen, die in de verkoopovereenkomst omsloten zijn, inroepen zo de verkoper kon voorzien dat zij de goederen zouden gebruiken, verbruiken of er mee in aanraking komen en zo zij persoonlijk schade hebben geleden tengevolge van de ondeugdelijkheid van het goed.

Een ondeugdelijk goed is een goed dat niet beantwoordt aan de stilzwijgende of uitdrukkelijke waarborgen.

In voormelde sectie (&2-318) wordt verder uitdrukkelijk bepaald dat deze uitbreiding kontraktueel niet mag beperkt of uitgesloten worden.

Tot slot dient nog vermeld dat in de officiële commentaar bij &2-318 gesteld wordt dat het geenszins de bedoeling is de groei van de « case law » op het gebied van de produktenaansprakelijkheid zonder fout te belemmeren. De rechtbanken kunnen derhalve de warranty-bescherming verlenen aan andere personen dan de hierboven vermelde zonder de UCC-Sales te schenden.

Vermeldenswaard in dit verband is het feit dat verschillende staten &2-318 hetzij hebben opgeheven als zijnde voorbijgestreefd hetzij hebben aangepast aan de huidige stand van de « case law » (10).

C. Wijziging en uitsluiting van waarborgen.

5. De UCC-Sales laat toe, mits naleving van bepaalde vormvoorschriften, de inhoud van de « warranties » te wijzigen of zelfs ze volledig uit te sluiten.

De mogelijkheid om de « implied warranties » te beperken of uit te sluiten wordt evenwel begrensd door de algemene bepaling vervat in &2-302.

Indien de rechtbank van oordeel is dat de overeenkomst of enige klausule hieruit onbillijk of onredelijk was op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst, dan mag zij weigeren hetzij de overeenkomst in haar geheel, hetzij de onbillijke klausule in het bijzonder te erkennen.

Zoals uit de verdere uiteenzetting nog zal blijken hebben de rechtbanken vaak van deze algemene bevoegdheid gebruik gemaakt om uitsluitingen en beperkingen van waarborgen ongeldig te verklaren. Deze praktijk dient in verband te worden gebracht met de ontwikkeling op het gebied van het produktensico van een « strict liability »-doctrine die ontstaan en gegroeid is rond het « warranty-begrip » (cfr infra nr. 30).

Om de « implied warranty op merchantability » te beperken of uit te sluiten moet hierbij uitdrukkelijk het woord « merchantability » gebruikt worden. Indien de beperking of uitsluiting in een geschrift wordt vastgelegd dan moet de ingelaste klausule opvallend zijn (conspicuous) (&2-316 (2)).

De « implied warranty of fitness for a particular purpose » kan in de regel alleen worden beperkt of uitgesloten

door een geschrift dat eveneens « conspicuous » dient te zijn (&2-316 (2)).

Naast deze algemene regel maakt de UCC-Sales nog melding van drie wijzen van uitsluiting van de stilzwijgende waarborgen :

a. In een verkoopovereenkomst waarin wordt vermeld dat de goederen verkocht worden « in de staat waarin zij zich bevinden » (as is) of « met alle gebreken » (with all faults), worden alle stilzwijgende waarborgen als uitgesloten aangezien (tenzij uit de omstandigheden een andere bedoeling zou blijken).

b. Wanneer de koper, vóór het sluiten van de overeenkomst, de gelegenheid heeft gehad om de goederen, het staal of het model uitvoerig te onderzoeken of geweigerd heeft ze te onderzoeken, dan bestaat er geen « implied warranty » voor gebreken die de koper, rekening houdend met de omstandigheden, had moeten ontdekken.

C. Tot slot kunnen « implied warranties » worden gewijzigd of uitgesloten door de handelsgebruiken in het algemeen en tussen beide partijen in het bijzonder (&2-316 (3) a, b, c).

Volledigheidshalve dient nog vermeld dat de UCC-Sales eveneens interpretatieregelen vooropstelt in geval van konflikt tussen de verschillende waarborgen (&2-316 en &2-317).

Wanneer een « warranty » op geldige wijze wordt uitgesloten of beperkt dan kan deze uitsluiting of beperking ingeroepen worden tegen alle personen die op de « warranty »-bescherming aanspraak kunnen maken (cfr supra, nr. 4).

Bij de beperking van de wettelijke uitbreiding van de kring van personen die zich op de « warranties » kunnen beroepen werd aangestipt dat deze uitbreiding kontraktueel niet mag beperkt of uitgesloten worden. Deze verbodsbepaling betekent alleen dat indien en in de mate dat er waarborgen worden aangetroffen in de verkoopovereenkomst, alle personen vermeld in &2-318 beschermd worden door deze waarborgen. De uitsluiting of wijziging kan evenwel tegen deze personen ingeroepen worden.

D. Aansprakelijkheid van de verkoper bij « breach of warranty ».

6. Zodra de koper vaststelt of redelijkerwijze had moeten vaststellen dat de goederen niet beantwoorden aan de inhoud van de waarborgen, dient hij, in geval de goederen reeds aanvaard werden en geen intrekking van aanvaarding (11) meer mogelijk is, de verkoper hiervan binnen een redelijke termijn (12) in kennis te stellen.

Indien de koper nalaat deze kennisgeving tijdig te doen, dan verliest hij elke aanspraak op vergoeding (&2-607 (3), a).

Theoretisch is deze bepaling niet toepasselijk op de leden van het gezin of de huishouding en op de gasten van de koper, die zich, zoals hoger vermeld, eveneens op de waarborgen kunnen beroepen.

Uit de officiële commentaar onder &2-607 blijkt evenwel dat ook deze begunstigden kunnen verplicht worden de verkoper tijdig in te lichten nadat schade is ingetreden.

Deze verplichting van kennisgeving die rust op de koper en op de andere begunstigden heeft, zoals verder zal blijken, een hinderpaal gevormd voor de ongestoorde ontwikkeling van de « case law » op het gebied van de objectieve produktenaansprakelijkheid (cfr infra, nr. 30).

Indien de goederen nog niet werden aanvaard of indien intrekking van aanvaarding nog mogelijk is, dan kan de koper verwerpen.

De verwerping dient evenwel te geschieden binnen een redelijke termijn na de levering of nadat de gewettigde reden tot intrekking van de aanvaarding ontstaan is (&2-602 en &2-607).

In geval de koper niet tijdig verwerpt dan wordt hij geacht te aanvaarden (&2-606, I, b).

7. Indien de koper na «breach» de goederen verwerpt, dan kan de verkoper in bepaalde omstandigheden een nieuwe levering doen van deugdelijke goederen (¹³). (&2-508).

Wanneer de verkoper van deze optie, indien ze bestaat, geen gebruik maakt, kan de koper het kontrakt geheel of gedeeltelijk (¹⁴) verbreken en de reeds betaalde prijs terugvorderen (¹⁵) (&2-711, I).

Daarenboven is hij gerechtigd om nieuwe goederen aan te kopen ter vervanging van diegene die het voorwerp uitmaakten van de verbroken overeenkomst (&2-711, I, a).

Indien de vervangingskoop te goeder trouw geschiedt, niet onredelijk is en gedaan wordt zonder nodeloos tijdverlies, dan kan de koper het verschil terugvorderen tussen de prijs van deze vervangingskoop en de oorspronkelijke kontraktprijs verminderd met de eventueel gespaarde kosten (&2-712).

Indien de koper geen vervangingskoop doet dan is zijn aanspraak beperkt tot het verschil tussen de marktprijs op het ogenblik dat hij kennis nam van de «breach» en de kontraktprijs (&2-711, I, b en &2-713).

Wanneer de koper de goederen heeft aanvaard en de verkoper tijdig van de «breach» op de hoogte heeft gebracht (cfr supra, nr. 6), dan mag de schade begroot worden op elke redelijke manier op voorwaarde dat hierbij slechts rekening wordt gehouden met de schade die volgens de gewone gang van zaken uit een dergelijke «breach» voortvloeit (&2-714, I).

In normale omstandigheden zal deze schade kunnen begroot worden op het verschil tussen de waarde van de aanvaarde goederen op het ogenblik en de plaats der aanvaarding en de waarde die de goederen daar en dan zouden gehad hebben indien zij hadden overeengestemd met de inhoud van de waarborgen (&2-714, 2).

8. Onverschillig of de koper aanvaard heeft of verworpen kan hij steeds vergoeding vorderen voor wat door de UCC-Sales «Incidental and Consequential Damages» worden genoemd.

Onder «Incidental Damages» worden o.m. verstaan alle uitgaven die verband houden met de inspectie, het vervoer en de bewaring van verworpen goederen, alsmede de bijkomende uitgaven die gepaard gingen met de aankoop van vervangingsgoederen (&2-715, I).

«Consequential Damages» omvatten: a. Schade die voortvloeit uit de onmogelijkheid om het doel te verwezenlijken waarvoor deze goederen werden aangekocht op voorwaarde dat de verkoper dit doel kende en dat de koper het ontstaan van de schade niet kon voorkomen door de aanschaffing van vervangingsgoederen of anderszins (&2-715, 2 a).

b. De lichamelijke schade en de zaakschade die veroorzaakt worden door de «breach». Om voor vergeding in aanmerking te komen moet deze schade evenwel de «proximate result» zijn van de «breach» (&2-715, 2, b).

In de officiële kommentaar onder deze bepaling wordt de betekenis van het begrip «proximate result» nader toegelicht.

Volgens deze toelichting zal de koper die het gebrek had ontdekt of redelijkerwijze had moeten ontdekken geen vergoeding kunnen vorderen voor de schade die door toedoen van dit gebrek ontstaat. (¹⁶).

9. De aanspraken die de koper en de begunstigden in geval van «breach of warranty» kunnen doen gelden, mogen in de regel bij het sluiten van de overeenkomst kontraktueel worden gewijzigd of beperkt (&2-718 en &2-719)

De UCC-Sales bepaalt evenwel uitdrukkelijk dat de be-

perking of uitsluiting van de vergoeding voor «consequential damages» (cfr supra, nr 8) slechts geldig is indien deze beperking of uitsluiting niet onbillijk is.

Wanneer de verkoopovereenkomst verbruiksgoederen (¹⁷) tot voorwerp heeft, dan zal iedere beperking of uitsluiting van aansprakelijkheid voor lichamelijke schade ipso facto als onbillijk en derhalve als ongeldig worden aangezien (&2-719, 3).

E. Verjaringstermijn.

10. De rechtsoverdracht op grond van «breach of warranty» verjaart na vier jaar. Deze termijn kan in de overeenkomst zelf ingekort worden tot minimum een jaar. Kontraktuele verlenging is evenwel niet geoorloofd.

De termijn begint te lopen van af het ogenblik dat de «breach» intreedt en niet van af het ogenblik dat de «breach» werd vastgesteld. De «breach» treedt normaal in bij de levering.

Indien de waarborg evenwel betrekking heeft op een geschiktheid van het goed die slechts kan blijken uit de toekomstige werking, dan begint de verjaringstermijn te lopen van af het ogenblik dat de «breach» werd vastgesteld of had moeten vastgesteld worden (&2-725, 1 + 2).

F. Het vorderingsrecht van de erfgenamen en rechthebbenden.

11. De «Common Law» blijkt van oudsher aanvaard te hebben dat de eigen rechtsoverdracht van de overleden kontraktant op grond van «breach of contract» overgedragen wordt op zijn erfgenamen en rechthebbenden (¹⁸).

De erfgenamen en rechthebbenden van het tengevolge van een «breach of warranty» overleden slachtoffer beschikken evenwel, volgens de traditionele leer, over geen eigen, onafhankelijk vorderingsrecht.

In dit verband dient te worden aangestipt dat de meeste staten «Wrongful Death Statutes» hebben uitgevaardigd waardoor aan de rechthebbenden een zelfstandig vorderingsrecht wordt toegekend indien de dood werd veroorzaakt door «any wrongful act, neglect or default» (¹⁹).

Indien derhalve het overlijden het gevolg is van een «Tort» (intentional tort, negligence, strict liability) dan kunnen de erfgenamen en rechthebbenden vergoeding vorderen voor de schade die zij persoonlijk hebben geleden door de dood van het slachtoffer.

Volgens de gangbare interpretatie evenwel vallen de vorderingen die uitsluitend gesteund zijn op een «breach of contract» niet binnen het toepassingsgebied van de «Wrongful Death Statutes» (²⁰).

Bij de bespreking van de leer van de objectieve productenaansprakelijkheid zal aangestipt worden dat de «case law» op dit gebied gegroeid is rond het begrip «warranty» (cfr infra, nr. 30).

Welnu, indien «warranty» een concept is uit het kontraktenrecht, dan zou hieruit kunnen volgen dat de «Wrongful Death Statutes» niet toepasselijk zijn. Dit blijkt dan ook een van de redenen te zijn waarom de recente rechtspraak verkiesd te spreken van «strict liability in tort». (cfr infra, nr. 31 en 34).

II. Quasi-deliktuele aansprakelijkheid van de leverancier voor schade veroorzaakt door een ondeugdelijk produkt.

12. Het begrip «negligence» in het Amerikaans recht (²¹)

«Negligence» wordt meestal gedefinieerd als een gedraging die niet beantwoordt aan de «standard of conduct» die door de wet is vastgelegd tot bescherming van de anderen tegen onredelijke (unreasonable) risico's.

Deze definitie heeft op zich zelf weinig betekenis omdat zij o.m. te weinig inlichtingen verstrekt over het begrip

« duty » dat in feite de basis vormt van de quasi-deliktuele aansprakelijkheid in de V.S.

Een herstellvordering op basis van « negligence » kan door de schadelijder slechts worden ingesteld indien volgende voorwaarden vervuld zijn :

a. De gedraging die de schade heeft teweeggebracht beantwoordt niet aan de « standard of conduct ». Deze « standard of conduct » wordt belichaamd door de creatie van een fictieve « reasonable man of ordinary prudence » die geacht wordt altijd de « standard » na te leven. Om uit te maken of een bepaalde gedraging beantwoordt aan de « legal standard » dient dus steeds de vraag te worden gesteld hoe de hypothetische « reasonable man » in dezelfde omstandigheden zou hebben gehandeld.

Bij het zoeken naar een antwoord op deze vraag kan de verhouding worden bepaald tussen de aard en de omvang van het risico enerzijds en de last die de uitschakeling of verkleining van de kans op schade zou meebrengen alsmede de nuttigheid van de concrete gedraging voor de gemeenschap anderzijds (22).

b. Het moet blijken dat de verweerder het slachtoffer een « duty of care » verschuldigd was. De onrechtmatigheid van een bepaalde gedraging is dus niet absoluut maar relatief.

Vooraleer de vraag naar het causaal verband gesteld wordt moet worden uitgemaakt of het slachtoffer aanspraak kon maken op een « duty of care » vanwege de verweerder.

Door de invoering van het begrip « duty » wordt dus een a priori beperking van het aantal aanspraakgerechtigden beoogd.

Er bestaat geen bruikbare test om de bepalen in welke omstandigheden een bepaald individu gehouden is tot een « duty of care » jegens een ander individu. Praktisch spelen de relatie tussen partijen, de aard van het risico en het belang dat de gemeenschap heeft bij de voorgestelde oplossing een belangrijke rol (23).

c. De gedraging moet de « proximate cause » zijn van de schade. Het begrip « proximate cause » dat door een auteur werd vergeleken met de wonderlamp van Aladdin (24) houdt nauw verband met voorzienbaarheid. Volgens de tweede « Restatement of the Law of Torts » dient men zich te plaatsen op het ogenblik dat de schade ontstaan is om vervolgens terug te blikken naar de foutieve gedraging. Wanneer de rechtbank dan tot het besluit komt dat het « highly extraordinary » is dat uit zulke gedraging dergelijke schade voortvloeit, dan is de gedraging niet de « legal cause » van de schade. (25).

A. Tussen kontrakterende partijen

13. Te zamen met het ontstaan en de groei van het begrip « negligence » als afzonderlijke « Tort » in het begin van de 19e eeuw, werd bij de verkoop van roerende goederen de oude stelregel « caveat emptor » stelselmatig geëlimineerd. Het « caveat emptor »-principe hield in dat de koper de goederen diende te inspecteren en zelf alle schaderisico's moest dragen.

Sedertdien wordt algemeen aanvaard dat de verkoper van een produkt de koper een « duty of care » verschuldigd is. Ofschoon deze « duty » voortvloeit uit de speciale relatie die door de overeenkomst tot stand wordt gebracht, is ze niet van kontraktuele maar van quasi-deliktuele aard (26).

Concreet betekent dit dat de verkoper aansprakelijk kan worden gesteld op grond van « negligence » voor de door de koper geleden schade waarvan de foutieve gedraging de « proximate cause » is en die tot stand komt door toedoen van een ondeugdelijk produkt.

Onmiddellijk dient aangestipt dat een « duty of care » niet alleen verschuldigd is door de verkoper van een pro-

dukt maar eveneens door de hersteller en verhuurder en in het algemeen door eenieder die produkten levert tegen vergoeding.

Deze « duty of care » is meestal niet verschuldigd door de schenker die volgens de heersende rechtspraak alleen verplicht is de begiftigde in te lichten omtrent de gebreken en de gevaren waarvan hij persoonlijk op de hoogte is (27).

Op de algemene inhoud van het begrip « duty of care » in het raam van de produktenaansprakelijkheid zal in de loop van de verdere uiteenzetting worden teruggekomen.

B. Quasi-deliktuele aansprakelijkheid van de leverancier voor schade door « derden » geleden.

14. Tot nu toe werd hoofdzakelijk de vraag onderzocht of en in welke mate een produktenleverancier aansprakelijk kan worden gesteld voor de schade door een kontraktant geleden tengevolge van een gebrek in de geleverde zaak.

Het is echter vooral het vraagstuk van de aansprakelijkheid van de leverancier voor schade door een derde (niet-kontraktant) geleden dat tot talloze discussies aanleiding heeft gegeven.

1. Ontstaan van de moderne regel.

15. De discussie werd in 1842 geopend door de zaak « Winterbottom v. Wright » (28). Het Engelse « Court of Exchequer » besliste alsdan dat het niet naleven van een overeenkomst om een postkoets in goede staat te houden na de verkoop, niet tegen de verkoper-hersteller kon ingeroepen worden door een passagier die gekwetst werd bij het omkantelen van de koets.

In de « holding » beperkte het Hof er zich toe te stellen dat de passagier geen vorderingsrecht tegen de verkoper-hersteller kon putten uit de kontraktbreuk zelf.

Uit zekere bijkomende beschouwingen van de rechters werd nadien afgeleid dat de regel dat overeenkomsten slechts gevolgen hebben tussen kontrakterende partijen, inhield dat een derde geen vordering kon steunen op een quasi-delikt van een der kontrakterende partijen in de uitvoering van de overeenkomst (29).

Als rechtvaardiging voor deze « no privity, no liability »-regel werd aangevoerd dat de ontwikkeling van het zakenleven ernstig zou worden belemmerd wanneer het belast werd met een overgrote potentiële aansprakelijkheid.

Als juridisch argument werd aangehaald dat de schade door derden geleden onvoorzienbaar was.

Zodra de industrie haar kinderschoenen ontgroeid was en derhalve de tijd was aangebroken om de protectionistische houding te wijzigen, werd met meer en meer nadruk beklemtoond dat de rechtvaardiging voor de « no privity, no liability »-regel geen steek hield.

Inderdaad, zo werd betoogd, indien een fabrikant een produkt verkoopt aan een groot- of kleinhandelaar, dan is het niet alleen voorzienbaar maar zelfs waarschijnlijk dat dit produkt uiteindelijk zal belanden in handen van een consument en dat het precies deze laatste zal zijn die schade zal lijden indien het produkt ondeugdelijk is.

Tussen de consument en de fabrikant bestaat er evenwel geen kontraktuele verhouding en een vordering van de consument tegen de fabrikant zou dus onder de « no privity, no liability »-regel niet mogelijk zijn.

De eerste belangrijke stap in de richting van de aftaking van deze doctrine werd gezet in de zaak « Thomas and Wife v. Winchester » (30). De verweerders, handelaars in plantenextracten, hadden een fles waarop vermeld was dat zij een extract van paardebloemen bevatte maar die in werkelijkheid gevuld was met een krachtig gift (belladonna), verkocht aan een apotheker die ze op zijn beurt aan een collega had voortverkocht. Uiteindelijk werd het

produkt aangekocht door aanlegger voor gebruik door zijn vrouw die ernstig werd gekwetst bij het toedienen ervan. De vordering van aanlegger die gebaseerd was op de « negligence » van de verweerders, werd gegrond verklaard.

Deze eerste belangrijke uitzondering op de traditionele regel werd als volgt verwoord: « In the case of an article of an inherently dangerous nature, a manufacturer may become liable (to third parties) for a negligent construction which, when added to the inherent character of the appliance makes it imminently dangerous ».

Deze uitzonderingsregel was dus in beginsel slechts toepasselijk op produkten die gevaarlijk zijn in se (zoals vergif, wapens, springstoffen enz.) en die bij foutieve constructie levensgevaarlijk worden (imminently dangerous to life and limb).

In latere « cases » werd het toepassingsgebied van deze nieuwe regel geleidelijk uitgebreid tot produkten die op zich zelf niet gevaarlijk zijn maar slechts gevaarlijk worden bij foutieve vervaardiging (voedingswaren, drank, steiger enz.)⁽³¹⁾.

De definitieve grondslag van de moderne produktenaansprakelijkheidsleer in de V.S. werd in 1916 gelegd door rechter Cardozo in de bekende zaak « McPherson v. Buick Motor Co »⁽³²⁾.

Verweerder in deze zaak was een automobielfabrikant die een auto had verkocht aan een verdeler. Aanlegger, die dit voertuig van de verdeler had gekocht, werd gekwetst bij het kantelen ervan. Het bleek dat een der wielen uit slechts hout vervaardigd was en dat dit de oorzaak was van het ongeval. De wielen waren niet gefabriceerd door verweerder maar geleverd door een vervaardiger van onderdelen.

Uit het voorgelegd bewijsmateriaal bleek evenwel dat het defekt bij een normale inspectie had kunnen vastgesteld worden en dat er in feite geen inspectie had plaatsgevonden.

De eis van aanlegger werd gegrond verklaard op basis van de volgende overwegingen: « If the nature of a thing is such that it is reasonably certain to place life and limb in peril when negligently made, it is then a thing of danger... If to the element of danger there is added knowledge that the thing will be used by persons other than the purchaser, and used without new tests, then, irrespective of contract, the manufacturer of this thing of danger is under a duty to make it carefully ».

16. Ofschoon in McPherson alleen sprake is van produkten die, indien ondeugdelijk, gevaarlijk zijn voor 'life and limb', werd nadien dezelfde 'duty of care' vereist van een leverancier van een produkt wanneer alleen schade aan het produkt of zaakschade in het algemeen redelijkerwijze voorzienbaar was. De McPherson 'rationale' werd vervolgens nog op een ander belangrijk punt uitgebreid. In voormelde beslissing werd alleen gesteld dat de leverancier van een produkt gehouden is tot een 'duty of care' jegens iedere voorzienbare gebruiker of verbruiker. Nadien werd door de rechtspraak algemeen aanvaard dat niet alleen gebruikers of verbruikers beschermd worden door een 'duty of care' vanwege de leverancier, maar dat deze bescherming zich uitstrekt tot alle personen waarvan kan verwacht worden dat zij zich in de nabijheid zullen bevinden op het ogenblik dat van het produkt een voorzienbaar gebruik wordt gemaakt⁽³³⁾.

In feite moet dus de draagwijdte van de 'duty of care' gemeten worden door een voorzienbaarheidskriterium. Indien redelijkerwijze voorzienbaar was dat de schadelijder schade zou lijden tengevolge van een gebrek in het geleverd produkt, dan was de leverancier een 'duty of care' verschuldigd en kan hij op basis van 'negligence' aansprakelijk worden gesteld voor de aangerichte schade.

Zo werden o.m. de vordering van een voetganger te-

gen een automobielfabrikant, van een huurder van een gemeubeld appartement tegen de leverancier van de meubelen, van een kind dat schade leed tengevolge van het omkantelen van een barstoel in een drankinrichting tegen de leverancier van de barstoelen, reeds gegrond verklaard⁽³⁴⁾.

Onmiddellijk dient hieraan toegevoegd dat volgens een deel der rechtspraak deze 'liability without privity'-doctrine slechts toepasselijk is indien, ongeacht de omvang van de werkelijk toegebrachte schade, de schade die kon voorzien worden 'substantial' was⁽³⁵⁾.

Meer en meer echter wordt aanvaard dat het niet vereist is dat de voorzienbare schade 'substantial' was, maar dat het voldoende is dat door de levering van een ondeugdelijk produkt een onredelijk (unreasonable) risico ontstaat⁽³⁶⁾. Of een risico als onredelijk dient te worden aangezien hangt af van de omstandigheden en wordt meestal vastgelegd door de waarschijnlijkheid en de omvang van de schade op te wegen tegen de last die de uitschakeling van het risico zou meebrengen. Bij de schatting van deze last wordt rekening gehouden met de waarde van het produkt voor de gemeenschap.

17. Volgens de heersende rechtspraak komt zowel fysieke schade aan goederen als aan personen voor vergoeding in aanmerking.

Wanneer evenwel geen ongeval plaatsvond en er geen fysieke schade aan personen of goederen is ingetreden, dan hebben de meeste rechtbanken vergoeding geweigerd voor schade van louter pecuniaire aard (zoals gebruiksvermindering, verhinderde winst, enz.)⁽³⁷⁾.

Deze beperking wordt meestal gerechtvaardigd door de algemene theorie dat belangen van louter geldelijke of economische aard niet beschermd worden tegen 'negligence'.

18. In de loop van de uiteenzetting werd vermeld dat de 'duty of care' verschuldigd is door de leverancier.

Het begrip 'leverancier' dient in de ruimste betekenis te worden opgevat. Inderdaad, de hoger geschetste 'liability without privity'-doctrine is evenzeer toepasselijk op de fabrikant van afgewerkte produkten of onderdelen als op de groot- en kleinhandelaar, de hersteller en de verhuurder⁽³⁸⁾. De aansprakelijkheid van de aannemer van werk alsmede de aansprakelijkheid van de bouwverkoop voor schade door het ondeugdelijk produkt veroorzaakt, heeft een aparte evolutie doorgemaakt.

Tot voor enkele jaren konden de aannemer en de bouwverkoop zich met succes op de 'no privity, no liability'-leer beroepen.

Door enkele recente leidinggevende 'cases' werd ook de aannemer en de bouwverkoop een 'duty of care' opgelegd tot bescherming van derden tegen onredelijke risico's⁽³⁹⁾.

Deze laattijdige ontwikkeling dient in verband te worden gebracht met de nog steeds geldende theorie dat de verkoper van een onroerend goed slechts verplicht is de koper in te lichten omtrent de gebreken en gevaren die hij persoonlijk kent en die door de koper normaal niet worden opgemerkt zonder verwittiging⁽⁴⁰⁾.

2. Algemene inhoud van de 'duty of care'

19. De 'duty of care' die op de leverancier rust houdt in dat hij bij de produktie en de levering de zorg en de voorzichtigheid aan de dag dient te leggen die een 'reasonable man' onder gelijkaardige omstandigheden zou betonen.

Zo kan van een fabrikant van een produkt doorgaans verwacht worden dat hij de kennis en bedrevenheid bezit van een deskundige en dat hij op de hoogte is van de moderne wetenschappelijke technieken en bevindingen.

gen⁽⁴¹⁾. De eenvoudige kleinhandelaar daarentegen zal meestal niet gehouden zijn tot dezelfde deskundigheid.

Bij de beoordeling van de gedraging van de leverancier dient dus steeds te worden nagegaan welke rol hij precies vervult in de produktie of distributie en hoe een 'reasonable man' zich zou hebben gedragen in zijn plaats.

Deze fictieve 'reasonable man' is een abstrakte persoon die niet kan vereenzelvigd worden met een levend individu of groep van individus.

Het feit dat de leverancier bij de produktie of distributie de methodes en technieken heeft aangewend die algemeen geldend zijn in de betrokken sektor, is op zich zelf geen afdoende bewijs dat hij 'due care' heeft betoond. Anderzijds zal de omstandigheid dat de concurrentie betere technieken gebruikt doorgaans niet voldoende zijn om op onbetwistbare wijze het gebrek aan 'due care' aan te tonen.

Om in concreto uit te maken of de leverancier van een produkt niet tekort is geschoten in zijn verplichtingen, kunnen alle stadia van de produktie en de distributie worden onderzocht.

Aansprakelijkheid kan voortvloeien uit een foutief ontwerp, een foutieve uitvoering, gebrekkig materiaal, onvoldoende controle, enz.

Daarenboven kan de leverancier aansprakelijk worden gesteld voor schade die ontstaat door toedoen van zijn 'negligent misrepresentation'.

'Negligent misrepresentation' is o.m. in zake wanneer de leverancier op foutieve wijze bepaalde eigenschappen toeschrijft aan zijn produkt die het in werkelijkheid niet bezit⁽⁴²⁾.

20. Een belangrijk deel van de rechtspraak heeft betrekking op de plicht die op de leverancier rust om adequate gebruiksinstructies te verschaffen en om te waarschuwen voor mogelijke gevaren die gepaard kunnen gaan met het gebruik van een overigens deugdelijk produkt. De rechtvaardiging voor de waarschuwingsplicht wordt gevonden in de vermoede grotere deskundigheid van de leverancier⁽⁴³⁾.

In normale omstandigheden dient de leverancier geen rekening te houden met een abnormaal gebruik van het produkt. Indien evenwel het abnormaal gebruik voorzienbaar was, en dit kan o.m. blijken uit vroegere ongevallen tengevolge van een gelijkaardig abnormaal gebruik, dan kan een verplichting rusten op de leverancier om de gevaren verbonden aan zulk abnormaal gebruik te beperken ofwel uitdrukkelijk te waarschuwen voor de schadelijke gevolgen die uit het abnormaal gebruik kunnen voortvloeien.

Zo werd o.m. een fabrikant van boenwas aansprakelijk gesteld voor de dood van een kind dat van deze boenwas gedronken had. Op het produkt zelf was geen waarschuwing aangebracht dat het giftige stoffen bevatte. Uit het voorgelegd bewijsmateriaal bleek dat de fabrikant op de hoogte was van vroeger abnormaal gebruik⁽⁴⁴⁾.

De waarschuwing moet, wanneer vereist, duidelijk zijn en opvallend. Zo was het b.v. niet voldoende dat de fabrikant op zijn verfprodukt had vermeld dat het calcium oxide bevatte. Van een normale gebruiker kan niet worden verwacht, zo luidde de motivering, dat hij vooreerst weet wat calcium oxide is en vervolgens dat deze stof gevaarlijk is voor de ogen⁽⁴⁵⁾.

Indien het gevaar evenwel duidelijk is dan bestaat er, volgens de rechtspraak, geen waarschuwingsplicht⁽⁴⁶⁾.

21. Over het algemeen wordt ook aanvaard dat de verkoper slechts rekening dient te houden met een normale gebruiker. De vraag of een gebruiker die allergisch is voor een bepaalde stof een abnormale gebruiker is wordt meestal opgelost door middel van een vergelijking van

de voorzienbare frekwentie en omvang van de schade met de totale last die de uitschakeling van het risico zou meebrengen. De waarde van het produkt voor de gemeenschap speelt ook hier een belangrijke rol⁽⁴⁷⁾.

3. Bewijs van 'negligence'

22. De schadelijder zal vooreerst dienen te bewijzen dat de schade te wijten is aan een gebrek in het geleverd produkt en vervolgens dat het gebrek bestond bij de levering.

Nadien zal de aanlegger moeten aantonen dat het gebrek toe te schrijven is aan de 'negligence' van de leverancier tegen wie de vordering wordt ingesteld.

Vooreerst dient vermeld te worden dat de rechtspraak vrij algemeen aanvaardt dat een leverancier die, ofschoon hij het produkt niet heeft vervaardigd, het op de markt brengt als zijn eigen produkt, aansprakelijk is alsof hij het produkt zelf had vervaardigd⁽⁴⁸⁾.

Melding dient eveneens te worden gemaakt van zekere rechtspraak volgens dewelke een fabrikant van een afgevoerd produkt aansprakelijk is voor de 'negligence' van de vervaardiger van een onderdeel⁽⁴⁹⁾ (vicarious liability).

Bij de bewijsvoering kan de schadelijder beroep doen op de zgn. 'res ipsa loquitur'-doctrine die werd uitgedacht om de bewijslast van de aanlegger in 'negligence' zaken te milderen.

De grenzen van deze doctrine in het Amerikaans recht zijn niet erg duidelijk⁽⁵⁰⁾. Samenvattend geeft deze leer de aanlegger het voorrecht om de fout van de verweerder op onrechtstreekse manier te bewijzen. Zo zal het vaak voldoende zijn dat de aanlegger aantoont dat het produkt ondeugdelijk was op het ogenblik van de levering opdat hieruit zou afgeleid worden dat de 'negligence' van de leverancier in zake is. De 'inference of negligence' komt slechts tot stand indien het gebrek van die aard is dat het volgens de gewone gang van zaken niet zou bestaan zonder 'negligence' van de verweerder.

Over het processueel gevolg van de 'res ipsa loquitur'-doctrine bestaat geen volledige eensgezindheid. Volgens de heersende stelling geeft de toepassing van deze doctrine aanleiding tot een toelaatbare 'inference' van fout in hoofde van de verweerder. In concreto betekent dit dat de zaak naar de jury zal worden verwezen die de waarde van de 'inference' zal appreciëren in het licht van het beschikbare bewijsmateriaal. Indien dan rekening wordt gehouden met de welbekende inschikkelijkheid van de jury ten overstaan van de slachtoffers, dan krijgt 'res ipsa loquitur' toch een belangrijke betekenis.

Het spreekt van zelf dat de verweerder kan pogen de bewijskracht van de 'inference of negligence' te neutraliseren. Indien hij evenwel wil vermijden dat de zaak naar de jury wordt verwezen dan moet het geleverd tegenbewijs zodanig overtuigend zijn dat de 'inference' in feite volledig wordt tegengesproken of dat deze redelijkerwijze niet langer kan gehandhaafd worden.

23. In verband met de bewijsvoering van aanlegger dient nog in het kort te worden vermeld dat het federale bestuur en de staten bepaalde wetten hebben uitgevaardigd die meestal minimum criteria vastleggen waaraan opgesomde produkten die op de markt worden gebracht moeten beantwoorden. Deze speciale wetgeving is bestemd om de consumentengemeenschap te beschermen tegen het produktenrisiko⁽⁵¹⁾.

Wanneer de schadelijder kan aantonen dat de leverancier de op hem toepasselijke wet heeft geschonden zonder rechtvaardiging, dan zal deze schending meestal worden aangezien als 'negligence per se'. In de meeste ge-

vallen zal de verweerder hiertegen nog kunnen aanvoeren dat er geen causaal verband bestaat tussen de overtreding en de schade. Over het algemeen zal de verweerder zich eveneens kunnen beroepen op twee verweermiddelen die bekend staan als 'contributory negligence' en 'assumption of risk'.

24. 'Contributory negligence' en 'assumption of risk' zijn wellicht de meest gebruikte verweermiddelen in rechtsvorderingen gesteund op 'negligence' (52).

'Contributory negligence' wordt meestal omschreven als gedrag dat als een 'legal cause' bijdraagt tot het ontstaan van de schade en dat niet beantwoordt aan de 'standard of conduct' die door de aanlegger moet worden nageleefd voor zijn eigen bescherming.

Dit verweermiddel zou o.m. kunnen ingeroepen worden wanneer aanlegger het risico niet heeft ontdekt waar hij dit redelijkerwijze had moeten ontdekken.

Indien verweerder het bewijs kan leveren van de 'contributory negligence' van aanlegger, dan dient, volgens de 'Common Law', de eis volledig te worden afgewezen.

Door verschillende staten werden evenwel 'comparative negligence acts' en 'apportionment statutes' uitgevaardigd waardoor het principe van de gedeelde aansprakelijkheid werd ingevoerd.

'Assumption for risk' is een even kompleks begrip in het Amerikaans recht. Zo wordt o.m. van aanvaarding van risico gesproken :

a. Wanneer aanlegger bij voorbaat de verweerder uitdrukkelijk ontheven heeft van zijn 'duty of care' en daardoor duidelijk heeft gemaakt dat hij elk risico op zich neemt.

Het blijkt evenwel dat de rechtbanken dergelijke ontheffingen vaak als onbestaande aanzien vooral wanneer zij in een toetredingskontraakt voorkomen.

b. Wanneer aanlegger die op de hoogte was van het risico dat door de 'negligence' van de verweerder tot stand werd gebracht, zich door zijn gedraging vrijwillig aan het risico blootstelt. Dit zal o.m. het geval zijn wanneer aanlegger wist dat het produkt een gebrek vertoonde en desondanks het produkt bleef gebruiken.

4. *Verjaringstermijn. 'Wrongful death acts' en 'survival acts'.*

25. De verjaringstermijn werd door de onderscheiden staten bij wet (Statute) vastgelegd en varieert derhalve van staat tot staat. Veelal wordt een korte termijn aangehouden (van een tot drie jaar). Door de rechtspraak wordt over het algemeen aanvaard dat de termijn begint te lopen van het ogenblik dat schade is ingetreden. Indien door de onrechtmatige daad een ziekte werd veroorzaakt, dan begint, volgens enkele recente vonnissen, de verjaringstermijn slechts te lopen van het ogenblik af dat de ziekte medisch werd vastgelegd tenzij uit de omstandigheden blijkt dat de schadelijker de ziekte vroeger had moeten en kunnen ontdekken (53).

26. Volgens de traditionele 'Common Law' kon de eigen rechtsvordering van het slachtoffer op basis van 'negligence' niet overgedragen worden op zijn erfgenamen en rechthebbenden. Zoals reeds werd vermeld (cfr. supra, nr. 11) was dergelijke overdracht wel mogelijk in kontraktoverdrachten.

De erfgenamen en rechthebbenden beschikten evenmin over een eigen rechtsvordering wanneer het slachtoffer overleed tengevolge van de onrechtmatige daad.

De meeste staten hebben deze regel uit de 'Common Law' geëlimineerd door de invoering van 'wrongful death acts' en/of 'survival acts'. Door de 'wrongful death acts' wordt aan de erfgenamen en rechthebbenden een zelf-

standig vorderingsrecht toegekend (cfr. supra, nr. 11). De 'survival acts' dragen in het algemeen het eigen vorderingsrecht van het slachtoffer over op de erfgenamen en rechthebbenden (54).

III. *'Strict Liability' of produktenaansprakelijkheid zonder fout.*

27. In het eerste hoofdstuk werden de inhoud en de betekenis van de 'warranty'-bepalingen vervat in de 'Uniform Commercial Code' vrij uitvoerig toegelicht.

Het begrip 'warranty' en de daarmee gepaard gaande objectieve aansprakelijkheid in geval van 'breach' is geen uitvinding van de ontwerpers van de UCC (55).

In de vroegere wetgeving (Uniform Sales Act) werd, ofschoon minder uitvoerig, eveneens gebruik gemaakt van deze 'warranty'-techniek. Het is precies dit idee van 'warranty' dat een zeer belangrijke invloed heeft uitgeoefend op het ontstaan en de groei van de leer van de produktenaansprakelijkheid zonder fout die door de rechtspraak werd opgebouwd en haar definitieve grondslag kreeg na 1950. Zoals uit de verdere uiteenzetting zal blijken is de leer van de 'strict products liability' intussen zodanig ontwikkeld dat terecht de vraag wordt gesteld of verschillende bepalingen van de UCC over de 'warranties' nog enige reële betekenis hebben. (56)

A. *Ontstaan van de leer van de 'strict products liability' in tort'.*

28. Rond het tijdstip dat McPherson v. Buick (cfr. supra, nr. 15) de grondslag legde voor de leer van de quasi-deliktuele produktenaansprakelijkheid, ontwikkelde zich parallel hiermee de theorie dat voor schade veroorzaakt door ondeugdelijk voedsel en drank het bewijs van 'negligence' overbodig was.

Praktisch betekende dit dat de leverancier van voedsel of drank aansprakelijk was, zonder dat zijn fout diende bewezen te worden, voor schade door een voorzienbare gebruiker geleden tengevolge van de ondeugdelijkheid van de geleverde waren (57).

Aangestipt dient te worden dat de 'Uniform Sales Act' reeds een objectieve aansprakelijkheid had ingevoerd voor schade door de koper geleden bij 'breach of warranty'.

De nieuwe 'Common Law' theorie breidde echter de potentiële objectieve aansprakelijkheid van de verkoper uit tot iedere voorzienbare gebruiker zonder dat het bestaan van een kontraktuele verhouding vereist was.

Het toepassingsgebied van deze nieuwe leer bleef niet beperkt tot levensmiddelen maar omvatte weldra de producten voor lichamelijk gebruik (zoals zeep, kleding, geneesmiddelen, sigaretten) (58).

29. Reeds in 1932 werd in 'Baxter v. Ford Motor Co' (59) beslist dat een fabrikant objectief aansprakelijk is wanneer de gebruiker schade lijdt door toedoen van een produkt dat niet de eigenschappen bezit die in de publiciteit werden aangeprezen. Aanvaard werd dat de fabrikant door het voeren van publiciteit een uitdrukkelijke waarborg had gegeven aan het publiek in het algemeen dat het produkt de aangeprezen eigenschappen bezat (cfr. infra, nr. 40).

De mijlpaal in de ontwikkeling van de leer van de 'strict products liability' werd gezet door de bekende zaak 'Henningsen v. Bloomfield Motors, Inc.' (60).

Aanlegger had een auto, die vervaardigd was door verweerder, aangekocht bij een verdeler. Tijdens een rit werd de vrouw van aanlegger gekwetst in een ongeval dat veroorzaakt werd door een defect in het stuurmechanisme. De fabrikant-verweerder werd aansprakelijk gesteld, zonder dat het bewijs van zijn fout diende geleverd te worden, op grond van de volgende overwe-

gingen : 'We hold that under modern marketing conditions, when a manufacturer puts a new automobile in the stream of trade and promotes its purchase by the public, an implied warranty that it is reasonably suitable for use as such accompanies it into the hands of the ultimate purchaser. Absence of agency between the manufacturer and the dealer who makes the ultimate sale is immaterial'.

De beslissing in 'Henningsen v. Bloomfield' is belangrijk o.m. omdat zij in aanzienlijke mate heeft bijgedragen tot de verruiming van het toepassingsgebied van de nieuwe doctrine.

De aansprakelijkheid zonder fout werd ingevoerd door middel van een juridische konstruktie die de 'implied warranties', welke volgens de 'Uniform Sales Act' en de 'Uniform Commercial Code' gepaard gaan met een verkoopovereenkomst, uit het kontraktenrecht licht en ze vervolgens koppelt aan de goederen zelf ('warranties running with the goods').

30. De vraag die dan rees was of de regels uit het kontraktenrecht (meer speciaal de UCC) toepasselijk waren op deze waarborgen die de goederen vergezelden tot bij de uiteindelijke gebruiker.

Aanvankelijk was de rechtspraak de mening toegedaan dat het kontraktenrecht principieel van toepassing was aangezien de 'strict liability'-doctrine bedoeld was als een verlengstuk van de 'warranty'-bescherming die de koper onder de 'Uniform Sales Act' en de 'Uniform Commercial Code' genoot.

De vereenzelviging van deze 'warranties running with the goods' met de 'warranties' uit het kontraktenrecht had o.m. voor gevolg dat :

a. Zowel de waarborgen als de aansprakelijkheid in geval van 'breach' konden uitgesloten of beperkt worden en dat de benadeelde derde gebonden was door deze kontraktuele uitsluiting of beperking (cfr. supra, nr. 5 en 9).

b) De schadelijder in ieder geval verplicht was de verkoper binnen een redelijke termijn op de hoogte te brengen van de 'breach' (cfr. supra, nr. 6).

c. De verjaringstermijn uit het kontraktenrecht toepasselijk was op vorderingen door derden ingesteld (cfr. supra, nr. 10).

d. De 'wrongful death acts' principieel niet konden ingeroepen worden door de erfgenamen en rechthebbenden van het overleden slachtoffer (cfr. supra, nr. 11).

Verschillende rechtbanken die gekonfronteerd werden met een uitsluiting van waarborgen of beperking van aansprakelijkheid zochten naar middelen om deze ongeldig te verklaren.

In 'Henningsen v. Bloomfield' (cfr. supra, nr. 29) werd geoordeeld dat zowel de uitsluiting van waarborgen als de beperking van de aansprakelijkheid ongeldig waren als 'inimical to the public good'.

31. Vrij vlug werd door een deel der rechtspraak en rechtsleer kritiek uitgeoefend op de verwarde toestand die ontstaan was door de overplanting van de regels uit het kontraktenrecht op de nieuwe leer van de produktenaansprakelijkheid zonder fout.

Het is in dit opzicht dat de zaak 'Greenman v. Yuba Power Products' ⁽⁶¹⁾ van zeer grote betekenis is voor de moderne 'strict products liability'-doctrine.

Hierin wordt namelijk onomwonden verklaard dat de objectieve aansprakelijkheid van de fabrikant een aansprakelijkheid is 'in tort' die volledig losstaat van het kontraktenrecht.

Op het ogenblik dat deze belangrijke beslissing werd geveld was het 'American Law Institute' bezig met de opstelling van de tweede 'Restatement of the Law of Torts'

die in 1965 werd gepubliceerd. In een volgende afdeling zal aan de hand van deze codificatie de draagwijdte van de leer van de produktenaansprakelijkheid zonder fout worden onderzocht.

B. De 'Restatement of the Law of Torts' en de produktenaansprakelijkheid zonder fout.

32. De tweede 'Restatement of the Law of Torts' die, zoals vermeld, door toedoen van het « American Law Institute' tot stand kwam en in 1965 in de definitieve versie werd gepubliceerd, bevat twee secties die bedoeld zijn als een codificatie van de leer van de 'strict products liability' in de Verenigde Staten.

De belangrijkste bepaling (& 402 A) handelt over de objectieve aansprakelijkheid van de verkoper voor schade veroorzaakt door een ondeugdelijk produkt.

De tweede bepaling (& 402 B) heeft betrekking op de aansprakelijkheid van de verkoper voor schade toegebracht door een produkt dat niet de hoedanigheden bezit die in de publiciteit werden beklemtoond.

I. Objectieve aansprakelijkheid van de verkoper voor schade door een ondeugdelijk produkt veroorzaakt (& 402 A van de 'Restatement').

33. Vooraleer & 402 A van de 'Restatement' in zijn definitieve vorm werd gegoten, werden respectievelijk in 1962 en 1963 twee ontwerpen opgesteld. Wanneer men de inhoud van deze ontwerpen vergelijkt met de definitieve tekst dan wordt meteen duidelijk welke evolutie de leer van de produktenaansprakelijkheid zonder fout de laatste jaren heeft doorgemaakt.

Volgens het eerste ontwerp was de nieuwe leer alleen toepasselijk op voedingswaren voor menselijk gebruik. In het tweede ontwerp werden hieraan de goederen voor lichamelijk gebruik ('intimate bodily use') toegevoegd. De definitieve versie houdt wat de soort van produkten betreft in feite geen enkele beperking meer in.

Sommige auteurs hebben dan ook beweerd dat de 'Restatement' op het gebied van de produktenaansprakelijkheid zonder fout meer is dan een eenvoudige codificatie van bestaande rechtsregels en in werkelijkheid nieuwe, nog niet gevestigde rechtsregels heeft gecreëerd ⁽⁶²⁾.

Anderzijds dient te worden vastgesteld dat op dit ogenblik een zeer belangrijk deel van de rechtspraak de betrokken bepaling van de 'Restatement' uitdrukkelijk heeft aanvaard. Daarenboven blijkt uit enkele rechterlijke beslissingen dat het eindpunt in de ontwikkeling vermoedelijk nog niet werd bereikt (cfr. infra).

De hier besproken bepaling van de 'Restatement' draagt als titel : 'Strict Liability-Special Liability of Seller of Product for Physical Harm to User or Consumer' en kan als volgt worden vertolkt :

1. Eenieder die een ondeugdelijk produkt verkoopt, dat een onredelijk risico voor de persoon of de goederen van de gebruiker of verbruiker doet ontstaan, is aansprakelijk voor de fysische schade aan de persoon of de goederen van de gebruiker of verbruiker die veroorzaakt wordt door een gebrek in het produkt, indien :

a. de verkoper een handelaar is in dat produkt

b. en indien kan verwacht worden dat het produkt de gebruiker of verbruiker zal bereiken en in werkelijkheid ook bereikt zonder dat een substantiële wijziging is ingetreden in de staat waarin het produkt werd verkocht.

2. De regel onder (1) is toepasselijk

a. zelfs indien de verkoper alle zorg en voorzichtigheid heeft betoond bij de vervaardiging of de verkoop van het produkt.

b. ook indien er tussen de gebruiker of verbruiker en de verkoper geen kontraktuele verhouding bestaat.

3. Bemerking: Het « American Law Institute » laat in het midden of de bepalingen onder (1) en (2) eveneens dienen te worden toegepast:

a. Op schade geleden door andere personen dan gebruikers of verbruikers.

b. Op de verkoper van een produkt wanneer kan verwacht worden dat het produkt nog verder zal verwerkt of ontwikkeld worden of alleszins substantiële wijzigingen zal ondergaan alvorens het de gebruiker of verbruiker bereikt.

c. Op de verkoper van een onderdeel van een af te werken produkt.

34. In de kommentaar onder &402 A ⁽⁶³⁾ wordt verduidelijkt dat de hier bedoelde aansprakelijkheid van de verkoper van een produkt een aansprakelijkheid is in « Tort » die derhalve volledig losstaat van de « warranty »-bepalingen van de « Uniform Sales Act » en de « Uniform Commercial Code ». Dit betekent meteen dat het « Torts »-recht en niet het kontraktenrecht deze objectieve produktaansprakelijkheid beheerst.

Wanneer de rechtspraak, zo gaat de kommentaar verder, in de toekomst nog gebruik maakt van het begrip « warranty » om deze aansprakelijkheid te funderen, dan dient duidelijk te worden verstaan dat deze « warranty » geen enkel verband heeft met de « warranty » uit het kontraktenrecht.

35. In de tekst van &402 A (cfr supra, nr. 33) wordt bepaald dat de regel slechts toepasselijk is indien de verkoper een handelaar is in het produkt.

Deze beperking heeft o.m. voor gevolg dat een afzonderlijke verkoop van een particulier aan een geboor of aan een handelaar in tweedehandsartikelen niet onder het toepassingsgebied valt van &402 A.

De leer zal evenmin kunnen ingeroepen worden bij een gedwongen verkoop. Onder « verkoper » dient te worden verstaan: de fabrikant, de groot- en kleinhandelaar, de verdeler, de uitbater van een restaurant enz.

Op de vraag of de leer van de « strict products liability » van toepassing is op de vervaardiger van onderdelen, wenst de « Restatement » geen antwoord te geven aangezien er op het ogenblik van de redactie onvoldoende rechterlijke beslissingen bestonden die op de vraag een positief antwoord hadden gegeven.

De weigering van het « American Law Institute » om stelling te nemen kan wellicht verklaard worden door de uitspraak van het Hof van Beroep van New York in « Goldberg v. Kollsman Instrument Corp. » ⁽⁶⁴⁾

Aanlegster in deze zaak was de moeder van een kind dat om het leven kwam in een vliegtuigongeval. De oorspronkelijke vordering was gericht tegen de eigenaar en de uitbater van het vliegtuig op basis van « negligence » en tegen de bouwer van het vliegtuig en de vervaardiger van de defekte hoogtemeter op grond van « strict liability ». Het Hof nam alleen kennis van de vordering tegen de bouwer van het vliegtuig en de fabrikant van de hoogtemeter.

De bouwer werd « strictly liable » gesteld. De vordering tegen de vervaardiger van de defekte hoogtemeter werd afgewezen op grond van de overweging dat de passagiers van een vliegtuig voldoende beschermd worden door de « strict liability » van de fabrikant van het afgewerkt produkt.

Enkele recentere beslissingen hebben de leer van de « strict liability » toepasselijk verklaard op de vervaardigers van onderdelen. ⁽⁶⁵⁾

Het is dus zeker niet voorbarig te beweren dat binnen afzienbare tijd ook de fabrikant van een onderdeel door

een quasi unanieme rechtspraak objectief aansprakelijk zal worden gesteld voor de schade door een ondeugdelijk onderdeel veroorzaakt. In de kommentaar op &402 A van de « Restatement » wordt dergelijke evolutie trouwens in het vooruitzicht gesteld. ⁽⁶⁶⁾

36. Voor de toepassing van &402 A is vereist dat het produkt een gebrek vertoonde bij de levering.

De verkoper zal derhalve niet aansprakelijk zijn indien het produkt deugdelijk was ten tijde van de levering.

Deugdelijkheid veronderstelt eveneens dat de verpakking degelijk is en dat alle nodige maatregelen werden getroffen (zoals bijv. sterilisatie) om een veilig gebruik te waarborgen voor een normale tijdsduur.

Over het algemeen zal een produkt niet ondeugdelijk zijn indien het veilig is voor een normaal gebruik.

De verkoper zal dus meestal niet aansprakelijk zijn indien de schade het gevolg is van abnormaal gebruik. (In de kommentaar bij &402 A worden volgende voorbeelden van abnormaal gebruik gegeven: een fles tegen een radiator slaan om ze te openen; overtollig gebruik van snoepgoed en overconsumptie in het algemeen) ⁽⁶⁷⁾.

In bepaalde omstandigheden kan de verkoper echter verplicht zijn te waarschuwen tegen de gevaren van voorzienbaar abnormaal gebruik (cfr supra, nr. 20) ⁽⁶⁸⁾.

Het bestaan van een gebrek op het ogenblik van de verkoop is op zich zelf niet voldoende om de verkoper « strictly liable » te stellen voor de ontstane schade. Het gebrek moet tevens een onredelijk risico voor de gebruiker of verbruiker doen ontstaan. In werkelijkheid bestaat er geen enkel produkt dat volledig veilig is voor elk gebruik of verbruik: suiker is gevaarlijk voor suikerziektelidiers en ook van goede whisky wordt men dronken.

Het is daarom dat in &402 A bepaald wordt dat het risico « unreasonable » moet zijn. In de kommentaar wordt volgende definitie van « unreasonably dangerous » gegeven: « The article sold must be dangerous to an extent beyond that which would be contemplated by the ordinary consumer who purchases it, with the ordinary knowledge common to the community as to its characteristics » ⁽⁶⁹⁾.

Het risico moet dus van die aard zijn dat een normale gebruiker het niet met het produkt zou associëren.

In dit verband rijst de vraag of een fabrikant van sigaretten aansprakelijk is voor de schadelijke gevolgen van het roken.

Het probleem werd o.m. scherp gesteld in « Lartigue v. R. J. Reynolds Tobacco Co. » ⁽⁷⁰⁾ en in « Green v. American Tobacco Co. » ⁽⁷¹⁾.

In beide zaken diende de rechtbank uitspraak te doen over de vraag of een sigarettenfabrikant aansprakelijk is voor het overlijden van een roker tengevolge van longkanker, wanneer deskundigen van mening zijn dat het roken de oorzaak is van de kanker.

De rechtbank kwam in de zaak « Lartigue » tot het besluit dat de fabrikant niet « strictly liable » is indien het risico volgens de stand der wetenschap niet gekend is. De fabrikant is slechts een verzekeraar van voorzienbare risico's. De eis werd op die grond afgewezen.

In « Green », waar het slachtoffer tot drie pakjes sigaretten had gerookt per dag gedurende 32 jaar, werd beslist dat de sigarettenfabrikant wel aansprakelijk was en dit ondanks het feit dat aanvaard werd dat de wetenschap het risico niet kende. In de motivering werd beklemtoond dat ook ongekende risico's moeten gedragen worden door de fabrikanten « who, for a profit motive, undertake to supply the vast and ever increasing variety of products which the people by unprecedented powers of commercial persuasion are daily urged to use and consume ».

Volgens de « Restatement » is goede tabak niet « unreasonably dangerous » evenmin als goede suiker, hoter of

whisky. Het risico dat gepaard gaat met roken wordt, aldus de « Restatement », door iedere verbruiker met tabak geassocieerd ⁽⁷²⁾.

De stelling ingenomen door de « Restatement » blijkt derhalve niet volledig onverzoenbaar met de beslissing in « Green ».

In « Green » werd aanvaard dat het risico niet gekend was terwijl de « Restatement » vertrekt van de vaststelling dat iedere normale verbruiker het risico kan appreciëren.

Het staat vast dat de discussies op dit punt nog niet beëindigd zijn.

De vermoedelijke evolutie is dan ook moeilijk voorspelbaar. Waarschijnlijk zal de rechtspraak in de toekomst aan nemen dat het risico sedert enkele jaren gekend is door de fabrikant en de consument (op de verpakking van sigaretten van Amerikaans fabrikaat werd trouwens een waarschuwing aangebracht dat roken gevaarlijk kan zijn voor de gezondheid). Dit zou kunnen leiden tot een grotere bereidheid om de stelling van de « Restatement » bij te treden ofwel om aanvaarding van risico in aanmerking te nemen. Anderzijds dient evenwel rekening te worden gehouden met een mogelijke afkerige houding van de rechtbanken tegenover de aantrekkelijke publiciteit die door de meeste sigarettenfabrikanten wordt gevoerd. Het is dus evenmin uitgesloten dat het verweer van de fabrikant zal stuiten op het argument dat door de aard der publiciteit elke bewuste aanvaarding van risico werd uitgesloten ⁽⁷³⁾.

Een gelijkaardig probleem is gerezen in verband met geneesmiddelen die nuttig en zelfs onontbeerlijk zijn maar waarvan het gebruik, rekening houdend met de stand der wetenschap, steeds met een risico gepaard gaat. Volgens de « Restatement » kan de leverancier van nuttige en wenselijke geneesmiddelen die behoorlijk zijn vervaardigd en die voorzien zijn van de nodige instructies en waarschuwingen, niet aansprakelijk worden gesteld voor de schadelijke gevolgen die in de huidige stand der wetenschap niet kunnen uitgeschakeld worden. Dergelijke produkten worden « unavoidably unsafe products » genoemd. ⁽⁷⁴⁾.

Door enkele auteurs wordt in dit verband de meer algemene stelling gehuldigd dat een produkt niet ondeugdelijk is indien een « reasonable man » die alle karakteristieken en gevaren van het produkt zou kennen toch zou voortgaan met de produktie en de verkoop omdat de nuttigheid voor de gemeenschap ruim opweegt tegen het risico. ⁽⁷⁵⁾.

Aangestipt dient te worden dat ook op dit punt geen volledige eensgezindheid bestaat. Door een minderheid wordt voorgehouden dat de leer van de « strict products liability » werd opgebouwd om de consumentengemeenschap te beschermen en dat het derhalve onredelijk is deze bescherming te weigeren aan personen die het ongeluk hebben getroffen te worden door een « unavoidably unsafe product » ⁽⁷⁶⁾.

37. Zoals reeds enkele malen werd vermeld kan de leer van de produktaansprakelijkheid zonder fout ingeroepen worden door iedere gebruiker of verbruiker zonder dat het nodig is dat zij het produkt hebben gekocht van de verkoper tegen wie de vordering is gericht.

Praktisch betekent dit dat de verbruiker in vele gevallen naar keuze een vordering kan instellen tegen de fabrikant, de groot- of kleinhandelaar en volgens zekere rechtspraak eveneens tegen de vervaardiger van een ondeugdelijk onderdeel. De vraag wie uiteindelijk de schadelast zal dragen dient te worden beslecht in een geschil tussen de verschillende verkopers onderling.

De « Restatement » verkiest geen antwoord te geven op de vraag of de leer kan ingeroepen worden door andere personen dan gebruikers en verbruikers. De weigering om stelling te nemen wordt weerom gerechtvaardigd door het argument dat de rechtspraak op dit punt nog niet gevestigd is.

Tot voor kort werd door de rechtspraak praktisch algemeen aanvaard dat personen die schade lijden door toedoen van een produkt waarvan zij geen verbruiker of gebruiker zijn (zoals bijv. een voetganger die gekwetst wordt in een auto-ongeval) geen aanspraak kunnen maken op de bescherming die de consument geniet. Als reden voor deze beperking wordt opgegeven dat het ontstaan van de leer van de « strict products liability » werd uitgelokt door de consumentengemeenschap en dat « casual bystanders » niet dezelfde nood hebben aan een speciale bescherming.

Ook hier blijkt evenwel dat de « Restatement » geen punt heeft gezet achter de evolutie. Reeds in 1965, het jaar van de publicatie van de « Restatement », werd in « Mitchell v. Miller » ⁽⁷⁷⁾ uitdrukkelijk aanvaard dat de rechthebbenden van een voetganger die gedood werd in een auto-ongeval zich konden beroepen op de « strict liability » van de fabrikant.

Zoals reeds vermeld bij de bespreking van de quasi-deliktuele aansprakelijkheid van de verkoper, kan het slachtoffer dat geen gebruiker was van het produkt zich in ieder geval tegen de leverancier keren indien de « negligence » van deze laatste in zake is (cfr supra, nr. 16).

38. Volgens de « Restatement » komt alleen « physical harm to the person or the property » voor vergoeding in aanmerking. Dit betekent dat schade van louter pecuniaire aard die niet gepaard gaat met fysieke schade doorgaans niet wordt vergoed (tenzij de vordering gesteund is op een « breach of contract » - cfr supra, nr. 6 en volg.).

Dezelfde regel geldt wanneer de verkoper op basis van « negligence » wordt aangesproken (cfr supra, nr. 17).

De eensgezindheid is ook hier verbroken sedert enkele recente vonnissen vergoeding hebben toegekend voor schade van louter pecuniaire of commerciële aard die niet gepaard ging met fysieke schade aan de persoon of goederen van de aanlegger ⁽⁷⁸⁾.

39. Vrijwel algemeen wordt aanvaard dat de verkoper die op basis van « strict liability » wordt aangesproken, aanvaarding van risico kan aanvoeren ⁽⁷⁹⁾.

De vraag of de eis van aanlegger dient te worden afgewezen op grond van « assumption of risk » zal zich o.m. stellen wanneer de aanlegger vrijwillig en zonder rechtvaardiging (unreasonable) het produkt bleef gebruiken ondanks het feit dat hij het gebrek kende en apprecieerde.

2. Misrepresentation (&402 B en &552 D van de « Restatement »).

40. Reeds in 1932 werd in « Baxter v. Ford Motor Co » ⁽⁸⁰⁾ beslist dat een fabrikant objectief aansprakelijk is voor de schade geleden door een gebruiker en veroorzaakt door een produkt dat niet de eigenschappen bezit waarop in de publiciteit de nadruk werd gelegd. De fabrikant had in casu geadverteerd dat het glas van het windscherm van het motorrijtuig onbreekbaar was. De gebruiker die het voertuig van een verdeler had gekocht werd gekwetst toen het glas brak bij het inslaan van een steen.

Sedertdien wordt vrijwel algemeen aangenomen dat de verkoper die zijn waren aanprijst door middel van publiciteit die tot het koperspubliek in het algemeen is gericht, objectief aansprakelijk is voor de schade die ontstaat doordat het produkt de aangeprezen eigenschappen niet bezit. Vereist is evenwel dat de inhoud van de advertenties een factor is geweest die de aankoop of het gebruik heeft beïnvloed ⁽⁸¹⁾.

De grondslag voor deze theorie werd aanvankelijk gevonden in een « express warranty » die via de publiciteit aan de uiteindelijke gebruiker werd gegeven.

Volgens de « Restatement » (&402 B) is de hier bedoelde aansprakelijkheid op grond van « misrepresentation » in

werkelijkheid een « strict liability in tort » die volledig losstaat van het kontraktenrecht en meer speciaal van de « warranty »-bepalingen van de « Uniform Commercial Code ».

Voormelde regel kan ingeroepen worden door iedere benadeelde gebruiker of verbruiker zonder dat het bestaan van een kontraktuele verhouding met de aangesproken verkoper vereist is.

Volgens de « Restatement » komt niet alleen fysieke schade aan de persoon of goederen van de gebruiker voor vergoeding in aanmerking (§402 B) maar eveneens schade van louter commerciële of geldelijke aard (zoals « loss of bargain ») (§552 D).

C. Toepassing van de leer op andere personen dan verkopers.

41. Recente rechtspraak heeft aanvaard dat een verkoop niet onontbeerlijk is voor de toepassing van de « strict products liability »-doctrine.

In de bekende zaak « Cintrone v. Hertz Truck Leasing & Rental Service » (82) werd de leer toegepast op een professionele verhuurder van motorrijtuigen.

De doctrine werd eveneens reeds met succes ingeroepen tegen een fabrikant van liften die een lift op proef had geïnstalleerd bij de werkgever van het slachtoffer (83).

Ofschoon de draagwijdte van de leer van de produktenaansprakelijkheid zonder fout nog niet zeer duidelijk is, kan toch worden vermoed dat ze in de toekomst toepasselijk zal worden verklaard op elke leverancier van handelsartikelen.

De verzekerbaarheid van het risico alsmede het belang dat de gemeenschap heeft bij een doelmatige spreiding van de schadelast zullen in ieder geval een belangrijke rol blijven spelen in de toekomstige evolutie van het produktenrecht in de Verenigde Staten.

IV. Produktenrisiko en verzekering.

42. Een overweging die in sommige rechterlijke beslissingen wordt aangetroffen is dat de gemeenschap er belang bij heeft dat het produktenrisiko wordt gedragen door de persoon die het risico doet ontstaan (enterprise liability). Als rechtvaardiging voor deze stelling wordt o.m. ingeroepen dat het risikoscheppend bedrijf best geplaatst is om de risico's door middel van een verzekering af te wentelen en te spreiden. De premielast wordt gevoegd bij de produktiekosten en uiteindelijk gedragen door de consumentengemeenschap (84).

Het zou zeker overdreven zijn te beweren dat de rechtspraak bij de opbouw van de leer van de produktenaansprakelijkheid uitsluitend geïnspireerd werd door het denkbeeld van optimale risikospreiding en verzekerbaarheid. De omstandigheid dat de verkoper en niet alleen de producent als risikodragers wordt aangezien toont voldoende aan dat verzekeringsoverwegingen niet uitsluitend determinerend zijn geweest.

Het lijkt evenwel geen twijfel dat het bestaan van een soliede verzekeringsmarkt die bereid is geweest het produktenrisiko in ruime mate over te nemen, een belangrijke rol heeft gespeeld bij het ontstaan en de groei van de huidige produktenaansprakelijkheidsleer in de Verenigde Staten.

Anderzijds kan eveneens worden vastgesteld dat de verzekering van het produktenrisiko een steeds toenemend belang vertoont.

De invoering van een onbeperkte aansprakelijkheid zonder fout, de massaproductie waardoor catastrofale serieschaden kunnen ontstaan, de claim-mindedness van de Amerikaanse consument, de inschikkelijkheid van rechters en vooral juryleden jegens de slachtoffers hetgeen soms leidt tot, volgens onze maatstaven, overdreven vergoedin-

gen, zijn allen factoren die de groeiende betekenis van deze verzekeringstak verklaren.

De belangrijkheid van de verzekering tegen het produktenrisico wordt onmiddellijk duidelijk bij de studie van enkele schadegevallen.

In 1955 werd door « Cutter Laboratories » een vaccin (Salk) tegen kinderverlamming op de markt gebracht. Latr bleek dat enkele van de geleverde ampullen besmet waren zodat ongeveer 60 kinderen ziek werden na inenting. Ofschoon de « Cutter Laboratories » konden aantonen dat bij de vervaardiging de reglementaire voorschriften werden nageleefd, werden zij in de loop van een zestigtal processen veroordeeld tot het betalen van een totaal bedrag van meer dan 12.000.000 dollar.

Het Softenon-product dat in de V.S. verhandeld werd onder de benaming Thalidomide samen met het produkt « MER-29 » dat bestemd was om het cholesterolgehalte te verminderen blijken aanleiding gegeven te hebben tot schadevorderingen die in 1964 reeds over de 300 miljoen dollar beliepen. Daarenboven werd in 1966 aan een enkel slachtoffer een vergoeding uitgekeerd van 1.200.000 dollar.

In 1965 werden de « Boeing Aircraft Corporation » en een vliegtuigmaatschappij veroordeeld tot het betalen van een bedrag van 2.000.000 dollar aan de erfgenamen van een enkel slachtoffer van een vliegtuigongeval. (85).

Uit de analyse van deze en dergelijke gevallen blijkt dat het produktenrisiko enkele karakteristiekeken vertoont die het probleem van de verzekerbaarheid ten eerste beïnvloeden.

Een eerste kenmerk is ongetwijfeld de mogelijkheid van het intreden van serieschaden met catastrofale omvang. Deze serieschaden kunnen ontstaan in een zeer korte tijdspanne maar kunnen eveneens gespreid liggen over een lange en moeilijk af te bakenen periode. Daarbij komt dat oorzaak en gevolg vaak door een grote tijdsruimte van elkaar gescheiden zijn.

Tot slot is het risico dikwijls niet of moeilijk localiseerbaar omwille van het feit dat het afzetgebied van vele produkten niet beperkt is tot een enkele markt.

Het spreekt van zelf dat met al deze factoren rekening dient te worden gehouden bij de afbakening van de verzekerbaarheid van het produktenrisiko.

43. In de Verenigde Staten maakt de verzekering van de produktenaansprakelijkheid deel uit van de algemene polis « aansprakelijkheid - uitbating » (Comprehensive General Liability Policy).

De verzekering van het produktenrisiko geschiedt evenwel onder speciale tarieven en maximumwaarborgen.

Een uiteenzetting van de verzekeringsvoorwaarden zou een uitvoerige studie vereisen. Daarom zal slechts in het kort en zeer schematisch melding worden gemaakt van enkele belangrijke bepalingen (86).

Vooreerst dient aangestipt dat sedert 1 oktober 1966 een nieuwe « Comprehensive General Liability Insurance Policy » in voege is.

Vermeldenswaard is het feit dat de herziening van de vroegere produktenaansprakelijkheidspolis grotendeels werd uitgelokt door de rechtspraak die, volgens de verzekeraars, de waarborgen te ruim en de uitsluitingen te eng interpreteerde.

Zowel in de oude als de nieuwe polis wordt een onderscheid gemaakt tussen het produktenrisiko sensu stricto en het zgn. « completed operations »-risiko waardoor verwezen wordt naar de schade teweeggebracht door uitgevoerde werken, zoals bijv. de aansprakelijkheid van de aannemer voor schade ontstaan door toedoen van het voltooid werk).

De verzekering van de « products liability » sensu lato (waarin dan het « completed operations »-risiko begrepen is) heeft slechts betrekking op ongevallen die gebeuren,

hetzij na de levering, hetzij na de uitvoering van het werk, op een plaats waarvan de verzekerde noch eigenaar noch huurder is of waarover hij geen controle uitoefent.

De verzekeringswaarborg is volgens de nieuwe polisvoorwaarden verworven indien de schade intreedt tijdens de polistermijn.

Vereist is niet dat de schade ontstaat tengevolge van een plotse gebeurtenis. Schade veroorzaakt door min of meer langdurige blootstelling is in de dekking begrepen.

De waarborg strekt zich uit tot lichamelijke schade en schade aan stoffelijke of tastbare goederen⁽⁸⁷⁾. Schade aan het produkt of het uitgevoerd werk zelf is doorgaans uitgesloten.

De waarborg wordt in belangrijke mate beperkt door de bepaling dat er geen dekking bestaat voor schade door de verzekerde gewild of verwacht.

Een van de meest betwiste uitsluitingen heeft betrekking op de « management errors ». Wanneer het gebrek in het produkt te wijten is aan een foutief ontwerp, plan, formule, advertentie, voorbereid of ontwikkeld door een verzekerde, dan is er geen dekking voor de schade die ontstaat doordat het produkt de door de fabrikant bedoelde functie niet vervult. Waarborg wordt wel verleend voor zgn. « production errors » waardoor de gebreken bedoeld worden die tijdens de produktie tot stand komen.

Er bestaat evenwel een belangrijke uitzondering op de uitsluiting van « management errors ». Ongeacht het bestaan van een « management error » zal de waarborg kunnen ingeroepen worden wanneer de schade het gevolg is van « active malfunctioning » te verduidelijken door een voorbeeld: Wanneer een insecticide vervaardigd werd op basis van een voor het doel ondeugdelijke formule en indien het enige gevolg van het gebruik ervan is dat de insecten niet gedood worden, dan bestaat er geen dekking. Indien echter eveneens schade wordt toegebracht aan de bespoten goederen, dan is er sprake van « active malfunctioning » en kan de waarborg ingeroepen worden.

De polis bevat afzonderlijke maximumwaarborgen voor lichamelijke schade en schade aan goederen. Wat de lichamelijke schade betreft bestaat er een maximumwaarborg per persoon (bijv. 5.000 dollar), per schadegeval (bijv. 10.000 dollar), en per polistermijn (bijv. 25.000 dollar). Voor schade aan goederen werd een maximumwaarborg per ongeval (bijv. 5.000 dollar) en per polistermijn (bijv. 25.000 dollar) ingevoerd.

Verder wordt uitdrukkelijk bepaald dat de schade die voortvloeit uit een voortdurende of herhaalde blootstelling aan fundamenteel dezelfde condities, teweeggebracht wordt door een enkel ongeval. In de nieuwe polis wordt anderzijds de zgn. « Batch clause » uitgeschakeld en niet vervangen. Volgens deze klausule werd de schade die veroorzaakt werd door goederen die tot hetzelfde lot behoorden aangezien als voortvloeiend uit één ongeval.

Melding dient eveneens te worden gemaakt van de « Sistership exclusion » waardoor schade die het gevolg is van de terugtrekking van een produkt waarvan geweten is of vermoed wordt dat het een gebrek vertoont, uitgesloten wordt.⁽⁸⁸⁾

Het toepassingsgebied van de polis is territoriaal beperkt. De waarborg geldt slechts indien de schade intreedt:

a. In de V.S. (bezittingen inclusief) en Canada.

b. Op internationale wateren en in het internationaal luchtruim met uitsluiting van de schade die ontstaat gedurende een reis of vervoer van of naar een ander land.

c. Waar ook ter wereld indien de schade veroorzaakt wordt door een produkt dat voor gebruik of verbruik in de V.S. of Canada werd verkocht op voorwaarde dat de oorspronkelijke rechtsoverdracht daardoor wordt ingesteld.

Besluit.

Uit de studie van de leer van de produktenaansprakelijkheid in de Verenigde Staten blijkt alleszins dat terecht het groot belang werd ingezien van de aanpassing van het rechtssysteem aan de gewijzigde economische en maatschappelijke constellatie.

Sedert meer dan vijftig jaar staat de juridische problematiek die door het toenemend belang van het produktenrisico in het leven werd geroepen, in het brandpunt van de belangstelling. Uit de daardoor opgedane ervaring kunnen ongetwijfeld nuttige lessen worden geput. Anderzijds is duidelijk dat de produktenaansprakelijkheidsleer in de V.S. alle nadelen met zich meedraagt van de fragmentarische opbouw.

De grondslagen en gevolgen van de « risk-shifting »-theorie werden onvoldoende bestudeerd. Te weinig aandacht werd geschonken aan de sociale waarde van de bescherming van het individu in het licht van de economische last die deze bescherming met zich meebrengt. De vraag in welke mate de invoering van een risico-aansprakelijkheid een nadelige invloed uitoefent op de produktie in het algemeen, op de prijzen, op marginale ondernemingen, op produkten waarvoor de vraag zeer elastisch is enz., werd zelden op wetenschappelijk verantwoorde wijze benaderd.

Daarenboven blijkt dat de verzekerbaarheid van het produktenrisiko door de rechtbanken die onvoldoende vertrouwd zijn met verzekeringstechnieken en mogelijkheden, te vaak als een postulaat werd aangezien.

Tegenover deze kritische beschouwingen staat evenwel dat in ieder geval een ernstige poging werd en wordt gedaan om het rechtssysteem te moderniseren.

Alfons WOUTERS

Dr. in de Rechten, Lic. Not.,
Lic. Verzekeringssr. en -ek.
Master of Comp. Jur.

(1) Door het gebruik van de term « produktenaansprakelijkheid » wordt een omslachtige omschrijving vermeden. In het Nederlands recht blijkt deze benaming trouwens burgerrecht te hebben verworven. (Zie Rosenberg, P.M.L., De produktenaansprakelijkheid, bezien in samenhang met art. 6.3.13 ontwerp nieuw burgerlijk wetboek en de verzekeringsmogelijkheden, Het Verzekerings-Archief, 1967, blz. 53 en volg.).

(2) De « National Conference of Commissioners on Uniform State Laws » die in feite werd opgericht door de « American Bar Association » maar die intussen uitgegroeid is tot een zelfstandige organisatie, is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle staten en heeft tot taak projecten van eenvormige wetgeving op te stellen die nadien voor goedkeuring aan de onderscheiden staten worden overgemaakt.

(3) Het « American Law Institute » dat vooral bekendheid verwierf door de opstelling van de « Restatements », is een vrijwillige organisatie van rechtsgeleerden die zich vooral bezighoudt met onderzoekswerk.

(4) Door de UCC (artikel 2 tot 9) wordt de vroegere zogenoemde eenvormige wetgeving met hetzelfde voorwerp opgeheven (§10-102 en volg.). Artikel 1 bevat een reeks definities van termen en uitdrukkingen die in de volgende artikelen vaak terugkomen. Daarenboven zijn in ieder artikel afzonderlijk bijkomende definities opgenomen. In de loop van de uiteenzetting zal slechts verwezen worden naar deze definities indien de termen daardoor een zeer speciale betekenis krijgen.

(5) De « Uniform Sales Act » van 1906 werd nadien door 36 staten en het district van Columbia uitgevaardigd. De wijzigingen die door de staten werden aangebracht hadden voor gevolg dat de eenvormigheid vrij vlug zoek was.

(6) De UCC gebruikt hier de term « security transaction ». De definitie hiervan wordt gegeven in artikel 9 dat handelt over « Secured Transactions; Sales of Accounts, Contract Rights and Chattel Paper ».

(7) Artikel 8 handelt over « investment securities ».

(8) De vereisten gesteld door het « Statute of Frauds » worden versoepeld wanneer beide partijen handelaar zijn. Daar-

enboven zal het ontbreken van een geschrift geen hinderpaal vormen voor een eis of verweer in rechte wanneer tegenpartij tijdens de procedure het bestaan van een overeenkomst erkent of wanneer de goederen betaald of ontvangen en aanvaard werden (&2-201, 3, b + c). Wanneer de goederen speciaal voor de koper dienen te worden vervaardigd en de verkoper met de fabricage begonnen is of reeds definitieve stappen heeft gezet voor de aanschaffing, dan is meestal geen geschrift vereist indien de goederen niet geschikt zijn voor voortverkoop rekening houdend met de aard van de handel van de verkoper (&2-201, 3, a).

(9) &2-209 heeft betrekking op de wijziging van een overeenkomst. Belangrijk is dat volgens de UCC geen « consideration » vereist is.

(10) Zie dienaangaande Frumer L.R. en Friedman M.I., *Products Liability*, 3 vols (1967), vol. 2, & 16.04 (3), blz. 3-160.

(11) De UCC laat in bepaalde omstandigheden toe de aanvaarding (defin. in &2-606) in te trekken. Vereist is o.m. dat de non-conformiteit van de goederen een aanzienlijk waardeverlies meebrengt voor de koper en dat de aanvaarding werd ingegeven hetzij door de redelijke overtuiging dat de verkoper het gebrek zou verhelpen, hetzij door de moeilijkheid om de non-conformiteit te ontdekken vóór de aanvaarding, hetzij door de verzekering van de verkoper dat de goederen conform waren.

(12) Of de kennisgeving binnen een redelijke termijn plaatsvond is een feitenkwestie. Voor een koper-handelaar zal een redelijke termijn korter zijn dan voor een eenvoudige consument (zie « Uniform Laws Comment », nr. 4 onder &2-607).

(13) Wanneer de termijn gesteld voor de levering nog niet verstreken is, dan kan de verkoper bij verwerping een nieuwe levering doen van conforme goederen op voorwaarde dat deze nieuwe levering plaats vindt vóór het verstrijken van de leveringstermijn. Wanneer de koper daarenboven reden had om aan te nemen dat de goederen zouden aanvaard worden met of zonder opleg in geld, dan kan hij aanspraak maken op een bijkomende termijn om conforme goederen te leveren. In beide gevallen dient de verkoper de koper tijdig in te lichten omtrent zijn intenties (&2-508).

(14) Over het algemeen zal de koper het kontrakt slechts gedeeltelijk kunnen verbreken indien het om een zgn. « installment contract » gaat en de non-conformiteit slechts betrekking heeft op een enkele of op bepaalde leveringen (zie hierover &2-612).

(15) In &2-711, 3 wordt bepaald dat de koper een « security interest » heeft in de goederen die in zijn bezit zijn tot beloop van de reeds gedane betalingen vermeerderd met de (redelijke) inspectie-, vervoer-, bewaringskosten, enz. Hij mag de goederen verkopen en de opbrengst tot beloop van voormelde bedragen behouden. De voorwaarden waaronder en de wijze waarop deze verkoop moet doorgaan worden besproken in &2-706.

(16) In het Amerikaans recht vervult de term « proximate cause » alle mogelijke functies. De betekenis die eraan wordt gehecht door de UCC stemt praktisch overeen met de inhoud van begrippen zoals « contributory negligence » en « assumption of risk ».

(17) Onder verbruiksgoederen dienen in dit verband te worden verstaan de goederen die hoofdzakelijk bestemd zijn voor persoonlijk gebruik of voor gebruik in het gezin of de huishouding. (Deze definitie die wordt aangetroffen in &9-109 werd in de UCC-Sales geïncorporeerd door &2-103).

(18) Zie hierover in het algemeen: Frumer en Friedman, op. cit., vol 3, &42, blz. 651 en volg.; Harper & James, *The Law of Torts*, 3 vols. (1956), Ch. 24; Prosser, W.L., *Handbook of the Law of Torts*, 3 rd ed. (1964), blz. 920 en volg.

(19) De oorsprong van de « Wrongful Death Statutes » blijkt te liggen in de Engelse « Fatal Accidents Act » van 1846 (bekend als Lord Campbell's Act).

(20) Greco v. S.S. Kresge Co, 277 NY 26, 12 NE 2d 557 (1938); Whiteley v. Webb's City, 55 So 2d 730 (1951).

(21) Voor een uitvoerige bespreking kunnen de reeds geciteerde werken van Prosser en Harper & James geraadpleegd worden. Zie ook Ronse J., Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad, nr. 76 en volg.; Schuermans L., Van foutaansprakelijkheid naar schadeverzekering, Tijdschrift voor Privaatrecht, 1967, blz. 5 en volg.

(22) Prosser, op. cit., blz. 151 en 152. In United States v. Carroll Towing Co., 159 F 2d 169, wordt door rechter Learned Hand een wiskundige formule voorgesteld: Indien B (burden) kleiner is dan P (probability) x L (injury) dan is de verweerder tekort geschoten in zijn « duty of care ».

(23) Caputzal v. The Lindsay Co., 48 NJ 69, 222 A 2d 513 (1966): « Whether a duty exists is ultimately a question of

fairness. The inquiry involves a weighing of the relationship of the parties, the nature of the risk, and the public interest in the proposed solution ».

(24) Green, *Proximate Cause in Texas Negligence Law*, 28 Texas Law Review, blz. 471 (1950).

(25) Restatement of the Law of Torts, 2 nd (1965), & 435 (2).

(26) Prosser, op. cit., blz. 648.

(27) Ruth v. Hutchinsin Gas Co., 209 Minn. 248, 296 NW 136 (1941); Prosser, op. cit. blz. 651; Frumer & Friedman, op. cit., vol 1, & 5.03 (1), blz. 36.

(28) 10 M. & W. 109, 152 Eng. Rep. 402 (1842).

(29) Patterson, *Manufacturer's Statutory Warranty: Tort or Contract*, 10 Mercer L. Rev., 272, 277 (1959).

(30) 6 NY 397, 57 Am. Dec. 455 (1852).

(31) Frumer & Friedman, op. cit., vol 1, & 5.02, blz. 19. Een belangrijke zaak in deze tussenperiode is ongetwijfeld « Devlin v. Smith », 89 NY 470 (1882) (aansprakelijkheid van de vervaardiger van een gebrekkige steiger voor de schade door een derde geleden).

(32) 217 NY 382, III NE 1050 (1916).

(33) Frumer & Friedman, op. cit., vol 1, & 5.03 (1), blz. 35; Prosser, op. cit., blz. 663.

(34) Voetganger: Gaidry Motors v. Brannon, 268 SW 2d 627 (1953). Huurder: Lill v. Murphy Door Bed Co., SNE 2d 714 (1937). Kind: Okker v Chrome Furniture Mfg Co., 97 A 2d 699 (1953).

(35) Restatement of the Law of Torts, 1 st, &395 (1934). Jamieson v. Woodward & Lothrop, 247 F 2d 23 (1957).

(36) Restatement of the Law of Torts, 2 nd, &395 (1965).

(37) Prosser, *The Assault upon the Citadel (Strict Liability to the Consumer)*, 69 Yale L J., 1099, 1103 (1960); Zie ook « Economic Loss and Products Liability Jurisprudence » (noot), 66 Columbia L Rev., 917 (1966).

(38) Frumer & Friedman, op. cit., vol 1, & 5.03 (3), blz. 44 en volg. en & 5.03 (4), blz. 44.8 en volg.

(39) Frumer & Friedman, op. cit., vol 1, & 5.03 (2), blz. 39 en volg. en & 5.03 (5), blz. 54.6 en volg.

(40) Prosser, op. cit., blz. 409 en volg. Zelfs deze theorie blijkt vrij recent te zijn. Voordien blijkt de verkoper van een onroerend goed vrijgesteld geweest te zijn van elke waarschuwingsplicht (Smith v. Tucker, 270 SW 66 (1925)).

(41) In « Holland v. St. Paul Mercury Ins. Co., 135 So 2d 145 (1961), werd beklemtoond dat de fabrikant ook gehouden is de samenstelling van het produkt te kennen. Verweerder in deze zaak had rattenvergif geplaatst in het huis van aanlegger. Het kind van aanlegger at hiervan en werd ziek. Verweerder kon niet onmiddellijk de samenstelling van het vergif meedelen zodat de medische behandeling diende te worden uitgesteld. Het kind zelf leed geen schade maar de vader eiste vergoeding voor de morele schade die hij had geleden tengevolge van het uitstel van behandeling. De vordering werd gegrond verklaard.

(42) Prosser, op. cit., blz. 719 en volg.

(43) Zie in het algemeen Dillard en Hart, *Products Liability: Directions for Use and the Duty to Warn*, 41 Va L Rev., 145 (1955). Harpers & James, op. cit., vol 2, & 28.7, suggereren dat in bepaalde gevallen de waarschuwing ook in een vreemde taal moet gegeven worden.

(44) Spruill v. Boyle-Midway, Inc. 308 F 2d 79 (1962).

(45) Haberley v. Reardon Co., 319 SW 2d 859 (1958).

(46) Jamieson v. Woodward & Lothrop, 247 F 2d 23 (1957)

(47) Prosser, op. cit. blz. 668.

(48) Restatement of the Law of Torts, 2 nd, & 400 (1965): « One who puts out as his own product a chattel manufactured by another is subject to the same liability as though he were its manufacturer ».

(49) Boeing Airplane Co v. Brown, 291 F 2d 310 (1961). Ford Motor Co v. Mathis, 322 F 2d 267 (1963).

(50) Zie hierover Prosser, op. cit., blz. 215 en volg.; Frumer & Friedman, vol I, & 12.03 (1), blz. 282 en volg.

(51) Voorbeelden van dergelijke speciale wetgeving zijn de « Food, Drug and Cosmetic Act » (21 USC, & 301-392), de « Federal Hazardous Substances Act » (1960) (Public Law 86-613, 86 th Cong., S 1283, 74 Stat 372) aangevuld door de « Child Protection Act » (1966) (Public Law 89-756, 89 th Cong., S 3298, 80 Stat 1303), de « National Traffic and Motor Vehicle Act » (1966) (15 USCA, & 1381 en volg.).

(52) Zie hierover in het algemeen Prosser, op. cit., blz. 426 en volg. en blz. 450 en volg. Er blijkt een zeker meningsverschil te bestaan over de vraag of « contributory negligence »

en « assumption of risk » kunnen ingeroepen worden in een « duty to warn-case ». Zie Dillard en Hart, op. cit., 41 Va L Rev., 145,163 (1955).

(53) Frumer & Friedman, op. cit., vol. 3, & 39.01 (3), blz. 12-7.

(54) Prosser, op. cit., blz. 920 en volg.

(55) Oorspronkelijk blijkt « warranty » een begrip te zijn geweest uit het « Torts »-recht (zie o.m. de « concurring opinion » in Escola v. Coca Cola Bottling Co. of Fresno, 24 Cal 2d 453 (1944) met verwijzingen).

(56) Zie o.m. Rapson Donald J., Products Liability under Parallel Doctrines: Contrasts between the Uniform Commercial Code and Strict Liability in Tort, 19 Rutgers L Rev., blz. 712 (1965).

(57) Prosser, op. cit., blz. 674 en volg.

(58) Id., blz. 676.

(59) 168 Wash 456,12 P 2d 409 (1932), besproken in Frumer & Friedman, op. cit., vol. 2, & 16.04 (4), blz. 3-166 en volg.

(60) 32 NJ 358,161 A 2d 69 (1960), besproken in Frumer & Friedman, op. cit., vol 2, & 16.04 (2), blz. 3-94 en volg.

(61) 59 Cal 2d 67,27 Cal Rptr 697 (1963), besproken in Frumer & Friedman, op. cit., vol 2, & 16 A (1), blz. 3-173 en volg. Reeds in 1944 in « Escola v. Coca Cola Bottling Co. of Fresno » 24 Cal 2d 453, had rechter Traynor in een « concurring opinion » de « strict liability in tort »-doctrine verdedigd. In de meerderheidsbeslissing werd de zaak naar de jury verwezen op grond van « res ipsa loquitur ». De beslissing in « Greenman » werd bevestigd in « Vandermark v. Ford Motor Co. », 61 Cal 2d 256 (1964) waarin bovendien geoordeeld werd dat een fabrikant van een afgewerkt produkt niet kan ontsnappen aan de « strict liability in tort » door aan te tonen dat de vervaardiger van een onderdeel of de verdeler verantwoordelijk is voor het gebrek.

(62) Zie o.m. Smyser, Products Liability and the American Law Institute; A Petition for Rehearing, 42 Detroit L J 343 (1965).

(63) Restatement of the Law of Torts, 2nd, & 402 A, comment m (1965).

(64) 12 NY 2d 432,191 Ne 2d 81 (1963).

(65) Sevits v. McKierman - Terry Corp., 264 F Supp 810 (1966).

(66) Restatement, 2nd, & 402 A, comment q (1965).

(67) Id., comment h.

(68) Id., comment j. Het is eigenaardig dat de « Restatement » in de commentaar op & 402 A handelt over de waarschuwingsplicht van de verkoper. Dit onderwerp hoort veel eerder thuis bij een bespreking van de quasi-deliktuele aansprakelijkheid.

(69) Id., comment i.

(70) 317 F 2d 19 (1963).

(71) 154 So 2d 169 (1963).

(72) Restatement, 2 nd, & 402 A, comment i (1965).

(73) Zie o.m. Connolly P.R., The Liability of a Manufacturer for Unknowable Hazards Inherent in his Product, 23 Insurance Counsel Journal, blz. 305 (1965):

(74) Restatement, 2nd, & 402 A, comment k (1965).

(75) Zie o.m. Dean Keeton, Products Liability-Current Development, 40 Texas L Rev., 193, 210 (1961)

(76) Fleming J., The Untoward Effects of Cigarettes and Drugs: Some Reflections on Enterprise Liability, 54 Calif. L. Rev., 1550 (1966).

(77) 26 Conn Supp 142, 214 A 2d 694 (1965).

(78) Santor v. A & M Karaghousian, Inc., 44 NJ 52, 207 A 2d 305 (1965); Manheim v. Ford Motor Co., 201 So 2d 440 (1967). Zie ook de 'Annual Survey of American Law' (NYU), 1967, blz. 215.

(79) Restatement, 2nd, & 402 A, comment n (1965).

(80) Zie noot nr. 59.

(81) Restatement, 2 nd, & 402 B, comment j (1965).

(82) 45 NJ 434, 212 A 2d 769 (1965).

(83) Delaney v. Towmotor Corp., 339 F 2d 4 (1964).

(84) Escola v. Coca Cola Bottling Co. of Fresno, 24 Cal 2d 453 (concurring opinion van rechter Traynor).

(85) Gerapporteerd in 'Bulletin du service des sinistres' (Compagnie Suisse de Réassurances, Zurich), ed. spéc., 1° part., blz. 12 en volg. De bijkomende gegevens worden vermeld in 'The Wall Street Journal' van 10 maart 1966.

(86) Zie voor een uitvoerige vergelijkende studie De Winter F., Verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid-goederen na levering, R.W., 1966, 1721, meer speciaal 1772 en volg. Voor een bespreking van de nieuwe « Compreh. Gen. L. Pol. » verwijzen wij naar Sorenson H., The New Comprehensive General Liability Coverage, Insurance Law Journal, 1966, blz. 645.

(87) In de polis wordt de term « tangible property » gebruikt. Vereist is niet dat de schade van fysische of stoffelijke aard is.

(88) De term « Sistership Exclusion » werd ontleend aan een gebeurtenis in de vliegtuigindustrie. Door een beslissing van de « Civil Aeronautics Administration » werd verbod opgelegd om vliegtuigen van een bepaald type nog langer te gebruiken. Al de maatschappijen die « sister ships » exploiteerden leden eveneens aanzienlijke schade. (zie Frumer & Friedman, op. cit., vol 3 (supl.), blz. 1137).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 27 februari 1969.

Voorzitter: M. De Bersaques.
Raadsheer-verslaggever: M. Valentin.
Advocaat-generaal: M. Colard.

Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Voorwerp der verplichte verzekering.

De door de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen gedekte schade is niet beperkt tot de schade die wordt veroorzaakt door een verkeersongeval in de zin van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, want de wet van 1 juli 1956 breidt de verzekeringsverplichting uit tot andere voertuigen dan die welke van de openbare weg gebruik maken.

N.V. De Verenigde Provinciën t./ N.V. Union de Paris e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 juni 1967 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1135 van het Burgerlijk Wetboek, 1 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen, 2, inzonderheid paragraaf 1, lid 1, van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, 1, inzonderheid 1, van het verkeersreglement van 10 december 1958 en 97 van de Grandwet,

doordat, nu eiseres in haar conclusie heeft doen gelden onder verwijzing, bovendien, naar artikel 2, paragraaf 1, lid 1, van de wet van 1 juli 1956 dat de met verweerster Trama afgesloten verzekeringsovereenkomst de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van deze laatste dekte voor aan derden veroorzaakte bedrijfsongevallen en namelijk voor « ongevallen veroorzaakt door voertuigen en hun lading, kranen, kabels, liften, vrachtenliften en soortgelijke toestellen van welke aard ook, met uitzondering van de schade die verplicht moet worden gedekt door de wettelijke verzekering op de motorvoertuigen van 1 juli 1956 », het bestreden arrest, om te beslissen dat eiseres waarborg

verschuldigd is, verklaart dat de eerste rechter «zeer logisch... heeft geweigerd aan te nemen dat het, ten deze, ging om een verkeersongeval in de zin van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, op grond namelijk dat de tractor in feite niet buiten het werkterrein reed, maar op dat ogenblik werd gebruikt als een werkplaatstoestel»;

terwijl, volgens artikel 2 van de wet van 1 juli 1956, tot het verkeer op de openbare weg en op terreinen die toegankelijk zijn voor een zeker aantal personen, die het recht hebben om er te komen, slechts motorrijtuigen worden toegelaten, indien de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, waartoe zij aanleiding kunnen geven, gedekt is door een verzekering welke aan de bepalingen van de wet beantwoordt, en het verkeersreglement van 10 december 1958, volgens artikel 1, geldt voor het verkeer op de openbare weg; het verkeer bedoeld in de wet van 1 juli 1956 dus niet hetzelfde is als het verkeer waarvan de reglementering, door het verkeersreglement, wordt beperkt tot het gebruik van de openbare weg, waaruit volgt dat het bestreden arrest berust op een verkeersbegrip dat ten deze niet toepasselijk is of, in alle geval, op een in rechte verkeerde opvatting van het verkeer in de zin van de wet van 1 juli 1956 (schending van de artikelen 2, inzonderheid paragraaf 1, lid 1, van de wet van 1 juli 1956, 1, inzonderheid lid 1, van het verkeersreglement van 10 december 1958), aan de tussen eiseres en verweerster Trama afgesloten verzekeringsovereenkomst niet de gevolgen toekent die ze medebrengt (schending van de artikelen 1134, 1135 van het Burgerlijk wetboek, 1, van de wet van 11 juni 1874) en, in elk geval, noch regelmatig noch zonder dubbelzinnigheid antwoordt op het in de conclusie van eiseres voorgedragen voormeld verweer (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat eiseres bij conclusie aanvoerde dat het litigieuze ongeval buiten haar waarborg viel door in te roepen dat de door de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid Trama afgesloten polis de «schade die verplicht moet worden gedekt door de wettelijke verzekering op de motorrijtuigen van 1 juli 1956» uitsloot en dat zulks het geval was voor het ongeval;

Overwegende dat het arrest zijn beslissing rechtvaardigt op grond dat «het, ten deze, niet ging om een verkeersongeval in de zin van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, omdat namelijk de tractor in feite niet buiten het werkterrein reed, maar op dat ogenblik werd gebruikt als werkplaatstoestel, daar de opstelling ervan om het te vervoeren hout op te nemen rechtstreeks en onmiddellijk voorafging aan het laden en hieraan onafscheidbaar verbonden was»;

Overwegende dat de door de wettelijke verzekering gedekte schade niet beperkt is tot de schade die wordt veroorzaakt door een «verkeersongeval in de zin van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer», daar de wet van 1 juli 1956 de verzekeringsverplichting uitbreidt tot andere voertuigen dan die welke van de openbare weg gebruik maken;

Dat aan de hand van de redenen van het arrest niet kan worden uitgemaakt of het ten onrechte zijn beslissing hierop steunt dat het niet ging om een ongeval in de zin van voormeld reglement, daar het voertuig niet op de openbare weg reed, dan wel of hij heeft geoordeeld dat de opstelling ervan voor het laden van hout, doordat ze onafscheidbaar verbonden was aan deze verrichting, volstond om het ongeval te doen beschouwen als een bedrijfsongeval dat vreemd is aan de risico's die door de bij de wet van 1 juli 1956 voorziene verplichte verzekering gedekt worden;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de cassatie zich moet uitstrekken tot de beslissing die uitspraak doet over de rechtsvordering

die Trama tegen «Union de Paris» heeft ingesteld, daar deze beslissing, wegens het ontbreken van belang, niet kon worden bestreden noch door verweerster «Union de Paris», tegen wie ze geen grief aanvoert, noch door verweerster Trama die slechts een grief kan aanvoeren indien het bestreden beschikkend gedeelte wordt vernietigd;

Overwegende dat de eis tot bindendverklaring van het arrest niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op het eerste en op het derde middel die geen ruimere vernietiging zouden kunnen meebrengen;

Vernietigt het bestreden arrest, doch enkel in zover het de vordering tot tussenkomst en tot vrijwaring van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid Trama tegen de naamloze vennootschap «De Verenigde Provincies» gegrond verklaart en ongegrond tegen de Naamloze Vennootschap «L'Union de Paris» en over de kosten uitspraak doet;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan om erover te worden beslist door de feitenrechter, met uitzondering van deze betreffende het in de zaak betrekken van de Naamloze Vennootschap «De Vaderlandse» en van Eeckhoudt, dewelke ten laste zullen blijven van eiseres;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 15 januari 1968.

Voorzitter: M. van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. de Waersegger.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Verkeer. — Plaats op de rijbaan. — Zo dicht mogelijk bij de rechterrاند. — Beoordeling.

Art. 12-1 verkeersreglement legt aan de bestuurders niet de verplichting op uiterst rechts op de rijbaan te rijden maar zo dicht mogelijk bij de rechterrاند ervan te blijven.

Bij de beoordeling van die verplichting moet rekening gehouden worden met de omstandigheden.

Het bestreden arrest heeft op grond van een feitelijke en derhalve soevereine beoordeling beslist dat een bestuurder geen fout heeft begaan door bij mistig weer op enige afstand, ongeveer twee meter, van de rand van de rijbaan te rijden.

Andrienne t./ Rouxhet en Senterre.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 april 1967 gewezen door het Hof van beroep te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 12-1 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, hoewel het vaststelt dat Senterre het slachtoffer van het ongeval, bij mistig weer per auto reed op ongeveer twee meter van de rechterrاند van de door hem gevolgde rijbaan, niettemin beslist heeft dat dit feit zonder oorzakelijk verband was met het

ongeval en de gehele strafrechtelijke zowel als de burgerrechtelijke aansprakelijkheid ervoor ten laste van eiseres heeft gelegd, op grond dat «begrijpelijkerwijze bij mistig weer automobilisten die niet graag de weg verlaten of in botsing komen met stationerende voertuigen, op enige afstand van de rand van die weg rijden»,

terwijl uit artikel 12-1 van het wegverkeersbesluit niet blijkt dat zulks toegelaten is; niets zulks in rechte noch in feite rechtvaardigde; de aanwezigheid van stationerende voertuigen slechts een onderstelling was; geen enkele hindernis Senterre belette zo dicht mogelijk bij de rechterrands van de rijbaan te blijven; indien het zicht wegens de mist beperkt was, zijn wettelijke verplichting er niet in bestond op enige afstand ervan te rijden, maar wel zijn snelheid zodanig te beperken dat hij elke hindernis kon vermijden;

doordat het arrest, dat vaststelt dat Senterre een wetsovertreding had gepleegd door op een afstand van twee meter van de rand van de rijbaan te rijden, niet heeft kunnen beslissen, zonder zichzelf tegen te spreken, dat dit feit zonder oorzakelijk verband was met het ongeval,

terwijl het eiseres als fout aanrekkende op de linkerhelft van de door haar gevolgde rijbaan te hebben gereden, welke fout, volgens het arrest, de enige oorzaak van het ongeval zou zijn;

en doordat deze tegenstrijdigheid de vernietiging moet meebrengen van de beslissingen over de strafvordering en over de burgerlijke rechtsvorderingen;

Overwegende dat het arrest niet beslist dat het feit dat Senterre Maurice op ongeveer twee meter van de rechterrands van de rijbaan reed zonder oorzakelijk verband is met het ongeval, maar wel dat door aldus te rijden Senterre Maurice geen fout heeft begaan;

Overwegende dat artikel 12-1 van het wegverkeersbesluit aan de bestuurders niet de verplichting oplegt uiterst rechts op de rijbaan te rijden maar zo dicht mogelijk bij de rechterrands ervan te blijven;

Overwegende dat bij de beoordeling van deze verplichting rekening wordt gehouden met de omstandigheden;

Overwegende dat het arrest op grond van een feitelijke en derhalve soevereine beoordeling beslist dat Senterre Maurice geen fout heeft begaan door bij mistig weer op enige afstand, ongeveer twee meter, van de rand van de rijbaan te rijden; dat deze beslissing niet in strijd is met die welke eiseres als een fout aanrekkent bij het kruisen met Senterre op meer dan vijf meter van de rechterrands, op de linkerhelft van de rijbaan te hebben gereden;

Overwegende dat het middel niet kan worden aangenomen;

En overwegende, wat de beslissing op de strafvordering betreft, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE.

2de Kamer. — 11 maart 1968.

Voorzitter: M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever: M. Trousse.
Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Verkeer. — Vorrang. — Weg met teken nr. 1a dat niet zichtbaar is. — Weg zonder teken nr. 2. — Rechtvaardigingsgrond.

D. reed 's nachts op een weg zonder teken nr. 2 en naderde een weg waarop een teken nr. 1a stond, dat hij beweerde te kennen, maar waarvan hij volgens zijn bewering niet kon onderstellen dat het 's nachts niet zichtbaar was. Zijn auto kwam in botsing met de auto van P. die op deze laatste weg van rechts kwam.

Na beslist te hebben dat het teken nr. 1a niet zichtbaar was zodat P. de voorrang had, overweegt het bestreden arrest, om D., die nochtans tot het geven van voorrang verplicht was, van alle aansprakelijkheid te ontheffen, dat de door hem gegeven uitleg volstrekt geloofwaardig is en door overmacht het feit rechtvaardigt dat hij P. niet heeft laten voorgaan, daar hij meende dat hij voorrang genoot.

De feitenrechter oordeelt soeverein in feite of de door de verdachte aangevoerde omstandigheden een geval van overmacht hebben uitgemaakt, waardoor elke schuld uitgesloten is.

Paire t./ Dewitte.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 juni 1967 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 7-2, 15, 16, 95, 1°, en 122 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, zoals de tekst krachtens artikel 6 van het koninklijk besluit van 10 december 1958 bijgewerkt en bij de koninklijke besluiten van 6 september 1961 en 28 september 1962 gewijzigd is, 1382, 1383, 1384 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering.

doordat het arrest, na er te hebben op gewezen enerzijds dat het teken 1a, op de door Lucette Paire gevolgde rijbaan, 's nachts voor de weggebruikers niet zichtbaar was en, anderzijds, dat op de door verweerder gevolgde weg geen teken nummer 2 stond, beslist dat zo verweerder, links van Lucette Paire gereden kwam op het kruispunt waar het ongeval zich voordeed, het feit dat hij de van rechts komende weggebruiker niet heeft laten voorgaan gerechtvaardigd wordt door de omstandigheid dat verweerder die in een naburige gemeente woont, geregeld de weg opreed die hij op het ogenblik van de feiten volgde, dat hij altijd slechts de achterkant van de omgekeerde driehoek had gezien en dat hij niet kon onderstellen dat dit teken 's nachts niet zichtbaar was,

terwijl, nu volgens de soevereine vaststellingen van het bestreden arrest, het teken 1a op het ogenblik van de feiten niet zichtbaar was omdat het niet verlicht was, alleen de regel van de voorrang van rechts in het onderhavig geval toepasselijk was daar de voorafgaande kennis van de plaats, die trouwens volkomen subjectief is, niet ter zake dient, waaruit volgt dat het bestreden arrest de regels betreffende de voorrang van rechts geschonden heeft en op zijn minst niet wettelijk met redenen is omkleed;

Overwegende dat het arrest beslist dat het teken 1a, op de openbare weg waaruit Lucette Paire gereden kwam, niet zichtbaar en derhalve niet verplicht was en daaruit afleidt «dat bijgevolg, rekening gehouden met de richting gevolgd door Dewitte op de openbare weg die Lucette Paire opreed, laatstgenoemde voorrang van rechts genoot ten opzichte van Dewitte»;

Overwegende dat het arrest, om Dewitte, die nochtans tot het geven van voorrang verplicht was, van alle aansprakelijkheid te ontheffen, overweegt dat de door hem gegeven uitleg «volstrekt geloofwaardig is en door overmacht het feit rechtvaardigt dat hij Lucette Paire niet heeft laten voorgaan, daar hij meende dat hij voorrang genoot»;

Overwegende dat de feitenrechter soeverein in feite cordeelt of de door de beklagde aangevoerde omstandigheden een geval van overmacht hebben uitgemaakt, waardoor elke schuld uitgesloten is;

Dat de beslissing aldus wettelijk gerechtvaardigd en regelmatig met redenen omkleed is; dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Veroordeelt eiser in de kosten.
Verwerpt de voorziening

RAAD VAN STATE.

3e Kamer. — 17 januari 1969.

Voorzitter: M. Somerhausen.
Raadsheren: MM. De Bock en Remion.
Audit. gen.: M. Haesaert.
Advocaat: M. Wolff.

Technische bijstand aan Kongo. — Wet van 6 augustus 1952. — Vergoedingspensioenen. — Actie tot bescherming, redding of evacuatie van mensen in gevaar. — Dood van gezondheidsbeambte door bliksemingslag. — Voorwaarden van de wet van 1962 niet vervuld.

Een gezondheidsbeambte bevond zich in Kongo belast met een opdracht van een jaar in het kader van de technische bijstand, met de graad van onderluitenant van de weermacht.

De bliksem sloeg in op zijn tent en hij werd op slag gedood.

De weduwe leidde een vraag in tot het bekomen van een weduwenpensioen op grond van de wet van 6 augustus 1962.

Deze wet voorziet dat de toepassing van de wetten op de vergoedingspensioenen worden uitgebreid tot de gevolgen van sommige schadelijke feiten die zich in Kongo hebben voorgedaan. Zij vereist echter in haar art. 2 dat het schadelijk feit zich zou hebben voorgedaan « tijdens een actie tot bescherming, redding of evacuatie van mensen in gevaar ».

De Raad van State acht terzake deze voorwaarde niet vervuld en weigert het pensioen.

Belgische Staat t./ A. Damelas, We Wiliquet.

Overwegende dat André Wiliquet, die zich sedert 1958 in Kongo bevond als gezondheidsbeambte, op 21 oktober 1960 belast werd met een opdracht van een jaar in het kader van de technische bijstand, met de graad van onderluitenant van de Weermacht; dat, aldus een op 16 januari 1961 door een officier van de Katangese rijkswacht opge maakt proces-verbaal, « onderluitenant Wiliquet zich op 6 januari 1961 in Tambo met een bezettingsopdracht bevond, en de bliksem is ingeslagen op de tent waarin deze officier zich bevond waarbij deze op slag werd gedood »;

Overwegende dat Alkaterine Damelas, weduwe van André Wiliquet, op 20 september 1962 een aanvraag om een weduwenpensioen heeft ingediend op grond van de wet van 6 augustus 1962 waarbij de toepassing van de wetten op de vergoedingspensioenen wordt uitgebreid tot de gevolgen van sommige schadelijke feiten die zich hebben voorgedaan op het grondgebied van de Republiek Kongo (Leopoldstad), van Rwanda en van Burundi; dat de Commissie voor vergoedingspensioenen op 17 november 1966 heeft voorgesteld aan Alkaterine Damelas een weduwenpensioen toe te kennen, op grond hiervan « dat uit de door

het ministerie van Buitenlandse Zaken medegedeelde documenten IIC en IIK blijkt, dat verzoeksters man, technisch beambte in Kongo, tijdens een opdracht tot bescherming van mensen in gevaar, door de bliksem werd gedood » !;

Overwegende dat de Staat tegen die beslissing hoger beroep heeft ingesteld onder aanvoering dat het overlijden van André Wiliquet zich niet lijkt te hebben voorgedaan tijdens een actie tot bescherming, redding of evacuatie van mensen in gevaar, wat een voorwaarde is voor de toepassing van de wet van 6 augustus 1962; dat de Commissie van beroep met de bestreden beslissing van 20 september 1967 het hoger beroep ongegrond heeft verklaard onder overweging:

« Dat wijlen Wiliquet zich in Kongo (Leop.) bevond in het kader van de technische bijstand, als officier van de Weermacht; dat, terwijl hij een opdracht ter bescherming en ter handhaving van de orde vervulde, de bliksem is ingeslagen op de door die officier bezette tent; dat op dit geval artikel 2 van de wet van 6 augustus 1962 toepasselijk is, aangezien de dood het gevolg is van de verwonding die of het ongeval dat niet kon worden voorzien maar inherent is aan de dienst »;

Overwegende dat verzoeker betoogt, dat de bestreden beslissing is genomen met schending van artikel 2 van evengenoemde wet van 6 augustus 1962, in zover de Commissie van beroep voor vergoedingspensioenen voorstelt de tegenpartij een vergoedingspensioen toe te kennen overeenkomstig de ingeroepen bepaling, terwijl aan de eisen van die bepaling niet is voldaan; dat verzoeker betoogt dat de beslissing op zijn minst niet genoegzaam gemotiveerd is;

Overwegende dat artikel 2 van de wet van 6 augustus 1962 stelt dat « het voordeel van de gecoördineerde wetten op de vergoedingspensioenen wordt uitgebreid tot de personen van Belgische nationaliteit die tijdens een actie tot bescherming, redding of evacuatie van mensen in gevaar, het slachtoffer zijn geweest ... hetzij van verwondingen of ongevallen... »; dat artikel 4 van dezelfde wet stelt dat het voordeel van de gecoördineerde wetten op de vergoedingspensioenen ook wordt verstrekt aan de rechthebbenden van de genieurs der uitbreiding van de wetgeving bedoeld in artikel 2, eerste lid »;

Overwegende dat in geen van de aan de Commissie van beroep voorgelegde documenten wordt gezegd, dat A. Wiliquet door de bliksem gedood zou zijn terwijl hij deelnam aan een actie tot bescherming, redding of evacuatie van mensen in gevaar, of op een tijdstip zo kort bij die actie, dat het ongeval gacht zou kunnen worden genoegzaam verbonden te zijn met de reddingsoperatie om ervan deel uit te maken; dat het op dit tijdstip van het overlijden opge maakte proces-verbaal alleen zegt dat A. Wiliquet « zich met een bezettingsopdracht in Tambo » bevond; dat de minister van Buitenlandse Zaken in een brief van 24 december 1962, als antwoord op vragen van de Minister van Financiën met betrekking tot verschillende in Kongo overleden of verongelukte personen, schreef dat die personen « zich op het tijdstip waarop het voorval zich voordeed, (verwondingen of overlijden), hetzij in de Republiek Kongo, hetzij in Rwanda of in Burundi, bevonden, overeenkomstig artikel 250 van de wet van 19 mei 1960, in het kader van de technische bijstand en in het bijzonder voor het handhaven en het herstel van de orde — hun aanwezigheid in die landen was nodig ter bescherming van degenen die bedreigd waren door de vreemdenhaat van bepaalde elementen »; dat de Commissie van beroep toen zij, afgaande op die brief, aannam dat A. Wiliquet de voorwaarden van de wet van 6 augustus 1962 vervulde, ten onrechte geoordeeld heeft dat allen die belast waren met een algemene opdracht tot handhaving van de orde, in geval van ongeval aanspraak konden maken op een vergoedingspensioen

overeenkomstig de wet van 6 augustus 1962, terwijl die wet toch duidelijk stelt dat de verwonding of het ongeval zich moet hebben voorgedaan « tijdens een actie tot bescherming, redding of evacuatie van mensen in gevaar », en terwijl het bijgevolg zaak van de Commissie is voor elk gegeven geval te onderzoeken of de betrokkene aan een zodanige actie deelnam; dat het middel gegrond is;

Overwegende dat A. Damelas tevergeefs in haar memorie van antwoord aanvoert, dat haar man met een opdracht naar het gebied van Tambo was gestuurd, waar zich mui-terijzen voordeden, en bij die memorie een document voegt waarvan de Commissie geen kennis heeft gehad en waar- mede de Raad van State geen rekening kan houden.

Besluit.

Artikel 1. — De op 20 september 1967 door de Commis- sie van beroep voor vergoedingspensioenen gewezen beslis- sing is vernietigd.

Artikel 2. — Dit arrest zal in de registers van de Com- missie van beroep voor vergoedingspensioenen worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

Artikel 3. — De zaak wordt verwezen naar de anders samengestelde Commissie van beroep voor vergoedings- pensioenen.

Artikel 4. — De kosten, bepaald op 750 frank, komen ten laste van de tegenpartij.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

15e Kamer. — 11 april 1969.

Voorzitter : M. Schilling.

Raadsheren : MM. Jans en Ceulemans.

Advokaat-gen. : M. Verhoeven.

Advocaten : Mrs. Buyck, Speyer en Calewaert.

Auteursrecht. — Wet van 22 maart 1886. — Opvoering van toneelstuk zonder toestemming van auteur. — Kwaad- willige handeling. — Strafbaar.

J.P. Sartre had reeds sedert geruime tijd beslist geen toe- stemming meer te verlenen om zijn toneelstuk « De vuile handen » op te voeren, om politieke redenen, wegens de verkeerde interpretatie waarvan het stuk het voorwerp kon zijn in de huidige politieke omstandigheden.

Betichte kende deze beslissing van de auteur en voerde toch het stuk op. Deze handeling is kwaadwillig en strafbaar.

S.V. Sabam en J.P. Sartre t./ W. Groener.

Overwegende dat de hogere beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd;

Overwegende dat het vaststaat en overigens niet betwist wordt dat beklagde, in de weerhouden periode, het stuk « De Vuile Handen » van tweede burgerlijke partij, meer- dere malen, in het openbaar zonder toestemming van de auteur opgevoerd heeft;

Overwegende dat de tweede burgerlijke partij, zoals zij het zelf schreef, « om politieke redenen » en « wegens de verkeerde interpretatie waarvan het stuk het voorwerp kon uitmaken in de huidige politieke omstandigheden », sinds ettelijke jaren beslist had de openbare opvoeringen ervan niet meer toe te laten, behalve in zekere landen en in zekere uitzonderlijke gevallen; dat tweede burgerlijke partij, als auteur van het stuk, het recht had aldus te handelen;

Overwegende dat beklagde dit verbod van tweede bur- gerlijke partij lang vóór de eerste litigieuze opvoering kende; dat zulks onder meer blijkt uit het schrijven d.d. 9 september 1966 van Mr. Roger Lallemand aan Jos Van Gorp waarin eerstgenoemde zijn tussenkomst beloofde op- dat het Fakkelteater gemachtigd zou worden het stuk op te voeren, uit de uiteenzetting van beklagde tijdens zijn persconferentie dd. 21 december 1966, uit zijn op 12 ja- nuari 1967 verschenen antwoord op een weekbladartikel, en eindelijk uit zijn verklaring vóór het Hof volgens welke « hij alles geprobeerd had om de toelating te krijgen »;

Overwegende dat beklagde, die met de persoonlijkheid en het oeuvre van Sartre buitengewoon goed vertrouwd was, ook ongetwijfeld de redenen van dit verbod kende en moest weten dat de uitvoering van het litigieus stuk de auteur moreel zou krenken;

Overwegende dat hieruit moet besloten worden dat be- klaagde, met dit stuk toch uit te voeren, kwaadwillig ge- handeld heeft, in de zin van artikel 22 van de wet van 22 maart 1886;

Overwegende dat de betichting lastens beklagde ge- legd bijgevolg bewezen is, dat het gevorderd herstel ver- antwoord voorkomt;

Om deze beweegredenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak,

gezien artikelen 2, 11, 12, 14, 24, 31, 32, 34, 35, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935, artikel 140 wet 18/6/1869, gewij- zigd artikel 2 wet 4/9/1891; artikelen 1, 2, 3, 16, 22, 23 en 26 wet van 22/3/1886; artikelen 38, 40, 44 en 45 van het strafwetboek; artikel 1 wet 5/3/1952; artikelen 3 en 4 wet 17/4/1878; artikelen 1382 en 1383 van het burgerlijk wet- boek; artikelen 66, 162, 194 en 211 van het wetboek van strafvordering

ter zitting door de heer Voorzitter aangeduid;

Ontvangt de hogere beroepen;

Doet het bestreden vonnis te niet, wijzigende en

1. beslissende met eenparigheid van stemmen op straf- gebied :

Verklaart beklagde schuldig aan de hem telastgelegde betichting;

Veroordeelt hem uit dien hoofde tot een geldboeten van 26 fr., vermeerderd met 190 deciem en derwijze ge- bracht op 520 fr; boete die, bij gebreke van betaling bin- nen de wettelijke termijn, kan vervangen worden door een gevangenisstraf van 8 dagen;

Veroordeelt hem tot de kosten van beide instanties je- gens de openbare partij, bedragende in totaal : 1.188 fr.;

II. beslissende op burgerlijk gebied :

Verklaart de eisen van de burgerlijke partijen ontvan- kelijk en gegrond;

Veroordeelt dienvolgens beklagde om te betalen :

1) aan de burgerlijke partij S.V. S.A.B.A.M. ten titel van materiële en morele schadevergoeding vermengd de som van één frank, met de gerechtelijke intresten en de kosten van beide instanties, inbegrepen de staat van pleit- bezorger in eerste aanleg.

2) aan de burgerlijke partij Satre Jean-Paul de som van één frank provisionele schadevergoeding met de kos- ten van beide instanties; verleent haar akte van haar uit- drukkelijk voorbehoud ten opzichte van al haar andere rechten.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 15 april 1969.

Voorzitter : M. E. Verougstraete.
Raadsheren : MM. De Witte en Van Bever.
Adv. Gen. : M. Versée.
Advocaten : Mrs. De Grave en Deckers E.

Maritieme bevoorrechte schuldvordering. — Art. 23, § 1, 2°, van de wet op de scheepvaart. — Hulp en verzorgkas voor zeelieden.

De vordering van de Hulp en Verzorgkas voor zeelieden is niet vreemd aan de arbeidsovereenkomst tussen rederij en het scheepsvolk. Deze arbeidsovereenkomst is immers één van de voorwaarden voor het ontstaan van deze vordering. Deze vordering ontstaat echter niet uit de arbeidsovereenkomst maar uit en krachtens de wet.

De Grave q. q. t./ Hulp- en Verzorgskas voor zeelieden onder Belgische vlag.

Gezien de stukken, o.m. de uitgifte van het vonnis van de rechtbank van koophandel te Oostende dd. 20-6-1968, waartegen tijdig en regelmatig hoger beroep werd ingesteld ;

Overwegende dat de vraag is of de onderhavige vordering van H.V.K. (Openbare instelling Hulp- en Verzorgskas voor zeevarenden onder Belgische vlag) een voorrecht geniet op grond van art. 23 van boek II, Titel I van het Handelswetboek (art. I van de wet van 28-11-1928) meer bepaald par. 1, 2° van dit artikel dat luidt als volgt : « De schuldvorderingen voortvloeiende uit de arbeidsovereenkomst van de kapitein, het scheepsvolk en de overige personen welke zich in dienst van het schip aan boord bevinden » ;

Overwegende dat de vordering van de H.V.K. gewis niet vreemd is aan voormelde arbeidsovereenkomst ; dat de arbeidsovereenkomst immers één van de voorwaarden is voor het ontstaan van deze vordering ; dat deze vordering echter niet ontstaat uit de arbeidsovereenkomst maar uit en krachtens de wet ;

Overwegende dat alleen deze interpretatie in overeenstemming is met de Internationale Conventie van Brussel dd. 10.4.1926, waaruit hoger aangehaald art. 23 letterlijk en dus met dezelfde betekenis werd overgenomen ; dat het ondertekeningsprotocol van deze Conventie immers vermeldt ; « Il n'est pas porté atteinte aux dispositions des lois nationales des Etats contractants qui accorderaient un privilège aux établissements publics d'assurance pour les créances résultant de l'assurance du personnel des navires » ; dat uit deze toelichting duidelijk blijkt dat het de bedoeling niet was van de Conventie het voorrecht uit te breiden tot schuldvorderingen in de aard van de onderhavige ;

Overwegende dat de door geïntimeerde geciteerde rechtspraak en rechtsleer deze interpretatie niet tegensprekt ; dat het in de aldaar bedoelde gevallen gaat om door de reders vrijwillig aangegane verzekeringsovereenkomsten met verzorgskassen of andere verzekeringsorganismen ten bate van hun scheepsbemanningen, zodat nog met enige reden kon gezegd worden dat « bedoelde verzekeringsovereenkomst in hoofde van de rederij de uitvoering uitmaakt van het contract van aanwerving voor scheepsdienst dat zij met de (Griekse) zeelieden aanging en dus als een onafscheidbaar aanhangsel van dit contract, ja zelfs als een wezenlijk deel ervan, moet beschouwd worden » (Brussel 9-11-1963 J.P.A. 1964, p. 226 vg) ; dat echter in onderhavig geval niet meer kan gezegd worden dat de door de wet in het leven geroepen verbintenissen van de

rederij een wezenlijk deel uitmaakt van de arbeidsovereenkomst ;

Overwegende dat ook de vergelijking met de R.M.Z. niet opgaat ; dat bij de instelling door besluitwet van 28-12-1944 de wetgever het niet nodig oordeelde aan dit organisme een voorrecht toe te kennen maar dit eerst later bij besluitwet van 6-9-1946 voorzag, niettegenstaande reeds bij de wet van 7-8-1922 een voorrecht voorzien was ten bate van dienstboden, arbeiders en bedienden ; dat het onwaarschijnlijk voorkomt dat de conventie in 1926 en de nationale wetgever in 1928 het voorrecht van de werknemers zouden hebben willen uitbreiden tot de H.V.K., waarvoor niet dezelfde redenen tot bescherming aanwezig waren ;

Overwegende dat er derhalve geen grond bestond om geïntimeerde te aanvaarden in het bevoorrecht passief ;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op atikel 24 van de wet van 15-6-1935 ;
Gehoord in openbare terechtzitting Advocaat generaal Versée in zijn advies,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond,
Bevestigt het bestreden vonnis in zijn beschikkingen nopens de tegeneis en de kosten.

Doet de beschikking teniet nopens de hoofdeis en hier omtrent opnieuw wijzende :

Zegt voor recht dat geïntimeerde aanvaard wordt op het gewoon passief van het faillissement P.V.B.A. Rederij Belgian Coasting voor een bedrag van 124.040 frank ;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van de instantie in beroep.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE HASSELT

12 maart 1968.

Voorzitter : Krensen.

Rechters : Ghysen en Mevr. Vanstreele.

Advocaten : Mrs. H. Beelen, E. De Ridder en
Scheepers loco G. Hoegars.

Verkeersongeval. — Militair. — Vergoedingspensioen. — Forfaitair karakter. — Afstand.

Het vergoedingspensioen, krachtens het besluit van de Regent van 5 oktober 1948 en de wet van 9 maart 1953, toegekend aan een militair of aan zijn rechthebbende(n), heeft een forfaitair karakter dat elke andere vergoeding voor hetzelfde schadelijk feit ten laste van de Staat of van zijn orgaan, uitsluit. Dat dit forfaitair karakter slechts zou bestaan wanneer het staatsorgaan louter de materiële verwekker van het schadelijk feit zou zijn. vindt geen steun in de tekst van de wet.

In het geding gemeen-recht kan geen afstand gedaan worden van het bekomen vergoedingspensioen, vermits zulks klaarblijkelijk bedoeld is om de niet-ontvankelijkheid van de eis te ontgaan.

V. en S. t./ H., V. en de Belgische Staat
(Ministerie van Landsverdediging).

Gelet op de inleidende dagvaarding, betekend bij geregistreerde exploitanten van gerechtsdeurwaarders P. van Brussel, H. van Gent en T. van Mechelen, dd. 29 december 1966 en 4 januari 1967 ;

Gehoord partijen, regelmatig door pleitbezorger vertegenwoordigd, in hun middelen en besluiten :

Overwegende dat de eis er toe strekt verweerders te doen veroordelen tot betaling van een schadevergoeding van 375.000 fr., met intresten en kosten, ingevolge een aanrijding te Hechtel, de 19 november 1965, tussen een militair voertuig bestuurd door soldaat V.; tweede verweerder, onder leiding van adjudant H., eerste verweerder, en een andere militair voertuig, bestuurd door sergeant R., zoon en broeder van de eisers;

Dat de zaak strafrechtelijk zonder gevolg werd geseponeerd;

Overwegende dat de feiten plaats hadden tijdens de dienst en ter gelegenheid van de dienst; dat de Belgische Staat in principe zijn aansprakelijkheid aanvaardt, de twee andere verweerders gehandeld hebben als zijn organen;

Overwegende dat eisers, echtgenoten V.-S. in verband met dit ongeval, bij toepassing van de wet van 9 maart 1953, met ingang van 1 januari 1966 een vergoedingspensioen bekomen hebben, volgens brief van het departement van 10 februari 1966;

Overwegende dat verweerders terecht voorhouden dat volgens een constante rechtspraak en namelijk deze van het Hof van Cassatie van 2 september 1955 (Pas. 1955, I, 1276), dit pensioen krachtens de wet van 5 oktober 1948 en de aanvullende wet van 9 maart 1953 ter zake, een forfaitair karakter heeft en de toekenning ervan op aanvraag van de schadelijgende partij iedere andere vergoeding ten laste van de staat of van zijn organen uitsluit (zie ook Ronse in A.P.R. trefwoord: schade en schade-loosstelling, blz. 427);

Overwegende dat de stelling van eisers dat voormelde principes enkel zouden gelden wanneer het staatsorgaan louter de materiële verwekker is van het schadeverwekkend feit, geen steun vindt in de tekst van de wet, zoals deze terecht thans wordt geïnterpreteerd door nagenoeg de gehele rechtsleer en rechtspraak; dat het terug grijpen naar een vroegere wetgeving juist aanduidt dat er nu iets veranderd is;

Overwegende dat eisers die op 10 februari 1966 verwittigd werden van de toekenning van een forfaitair pensioen en op dat ogenblik niet van dit pensioen afzagen, maar blijkbaar slechts ontevreden waren over het bedrag, niet gerechtigd zijn om na ongeveer twee jaar in besluiten te verklaren dat zij afstand doen van bedoeld pensioen, alleen maar om aan de ongegrondheid van tegenwoordige eis, welke ook reeds ongeveer één jaar na de toekenning van het pensioen werd ingesteld, te ontsnappen;

Gelet op de voorschriften van de art. 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935, welke werden nageleefd;

Om deze beweegredenen...

VREDEGERECHT BORGERHOUT.

21 februari 1969.

Vrederechter: M. Jespers.

Advokaat: Mrs. F. Erdman.

Gerechtigd Wetboek — Nietigheid van het exploit van rechtsingang. — Vermelding van de identiteit van de personen aan wie het afschrift wordt ter hand gesteld. — Absolute nietigheid.

1° De vermeldingen voorzien door artikel 43 lid 1, 4° GW zijn des te meer noodzakelijk omdat diegene aan wie het afschrift wordt besteld voor ontvangst moet tekenen en art. 35 lid 2 GW limitatief diegenen opsomt aan wie het

afschrift mag worden ter hand gesteld bij betekening aan de woonplaats of verblijfplaats.

2° De betiteling « zijn vrouw » kan niet beantwoorden aan het gestelde van artikel 43 lid 1, 4° GW.

3° De nietigheid voorzien door art. 43 lid 1, 4° GW is een absolute nietigheid die niet kan worden gedekt door de verschijning van de betekende partij.

V... / S...

Overwegende dat aanlegger van verweerder betaling vordert van een bedrag van 1999 F zijnde het herleid bedrag voor kosten van inlijsting van een kunstwerk verhoogd met de kosten van briefwisseling en schadevergoeding;

Overwegende dat verweerder in eerste orde tot de nietigheid besluit van het exploit van rechteingang en onder meer omdat het exploit niet de naam en voornaam vermeldt van de persoon aan wie het werd ter hand gesteld;

Overwegende dat het exploit inderdaad betekend werd ten huize van verweerder waar de gerechtsdeurwaarder het stuk overhandigde sprekende voor de betekende tot « zijn vrouw » (sic) die het origineel voor ontvangst tekende;

Overwegende dat het art. 43 van het Gerechtigd Wetboek voorziet dat het exploit van betekening moet bevatten « de naam, de voornaam en in voorkomend geval de hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift is ter hand gesteld »; dat deze vermeldingen des te meer noodzakelijk zijn omdat, blijkens art 43 i.f. van het G.W. de persoon aan wien het afschrift wordt besteld het origineel voor ontvangst moet tekenen en dus de identiteit van de ondertekenaar moet kunnen worden bepaald, en, wat meer en belangrijker is, art. 35 van het G.W. bepaalt dat, bij betekening aan woonplaats, het afschrift slechts mag worden ter hand gesteld aan een bloedverwante, dienstbode of aangestelde van de geadresseerde;

Overwegende dat het wel blijkt dat het G.W. op het gebied van de betekening van de exploiten strenger werd dan de vorige wetgeving;

Overwegende, dat, om na te gaan of het exploit op een geldige wijze betekend werd, stellig art. 43-1, met reden de daarin vermelde verplichte aanduidingen op straffe van nietigheid voorziet; dat de betiteling « zijn vrouw » niet kan beantwoorden aan het gestelde van art. 43,4, zeker niet nu hoe langs om meer in het volkse taalgebruik hoe spijtig het ook mag klinken, de gezegden « mijn-zijn vrouw, mijn-haar man » gebruikt worden zelfs zo geen huwelijksband bestaat;

Overwegende dat deze nietigheid ongetwijfeld een absolute nietigheid is en niet kan worden gedekt door de verschijning van de betekende partij;

Om die redenen,

Wij L. Jespers, bijg. Vrederechter van het kanton Borgerhout tegensprekelijk beslissende, verklaren het exploit van rechtsingang nietig.

Veroordelen aanlegger tot de kosten van het geding, berekend tot heden op tweehonderd vijftig frank;

NOOT: Het Gerechtigd Wetboek onderscheidt gewone nietigheden en volstreckte nietigheden (P. Heurterre, H. Boonen en F. Erdman, « Modellen voor de Rechtspraktijk » model nr. 27 noten 7 e.v. blz. 67 e.v.). Om de nietigheid van een inleidend exploit te beoordelen, moet dit onderzocht worden in het licht van de bepalingen van art. 702 G.W. en 43 G.W.

De wet bepaalt uitdrukkelijk aan wie het afschrift van het betekende exploit mag worden ter hand gesteld: in

de eerste plaats aan de geadresseerde zelf (art. 33 en 34 G.W.), vervolgens, indien de betekening niet aan de persoon kan worden gedaan, aan de op beperkende wijze in art. 35, lid 2 G.W. opgesomde personen, die aan de woonplaats of aan de verblijfplaats van de geadresseerde worden aangetroffen. Alhoewel echtgenoten bloedverwanten noch aanverwanten zijn, worden zij door art. 35, lid 2 G.W. niet vermeld, klaarblijkelijk tengevolge van een vergetelheid van de wetgever. Nochtans is de afgifte van het afschrift aan de echtgenote toegelaten (cfr. op. cit. model nr. 27 noot 34 blz. 76).

Het volstaat niet de naam en voornaam van de persoon aan wie het exploit wordt ter hand gesteld te vermelden; ook zijn hoedanigheid moet worden vermeld (cfr. op. cit. model 27, noot 35 blz. 76-77). In het exploit waarvan sprake in het vonnis werd verkeerdelijk alleen de hoedanigheid opgegeven. De overweging van het vonnis dat « in het volkse taalgebruik de gezegden « mijn - zijn vrouw, mijn - haar man » gebruikt worden zelfs zo geen huwelijksband bestaat » toont aan dat de enkele vermelding van hoedanigheid zonder deze van naam en voornaam, zeker niet beantwoordt aan de door art. 43, lid 1, 4° G.W. gestelde vereisten.

Het vonnis bestempelt evenwel ten onrechte de miskenning van art. 43 lid 1, 4° G.W., als een volstreekte nietigheid. Immers de volstreekte nietigheden worden in art. 862 § 1 G.W. op beperkende wijze opgesomd (op. cit. model nr. 27 noot nr. 9, blz. 67-68). De miskenning van art. 43, lid 1, 4° G.W. past in geen van de in art. 863 § 1, G.W. bepaalde gevallen. Meer in het bijzonder de in art. 862 § 1, 9° G.W. bepaalde nietigheid is niet de sanctie van de miskenning van art. 43, lid 1, 4° G.W. Hierdoor wordt alleen bedoeld dat het exploit betekend is aan de persoon dan wel aan de door de wet bepaalde plaats. Het begrip « persoon » van art. 862 § 1, 9° G.W. duidt op de geadresseerde en niet op de personen opgesomd in art. 35, lid 2 G.W., aan wie het exploit ter hand mag worden gesteld.

De bedoeling van de wetgever met het bepalen van deze volstreekte nietigheid, moet in het licht worden gezien van de mogelijkheden die de betekening aan de geadresseerde zelf biedt (cfr. 33, lid 2 G.W.). Daarenboven heeft de betekening aan de persoon in sommige gevallen welbepaalde gevolgen (o.a. art. 1262 G.W.).

Vermits het terzake slechts om een gewone nietigheid ging, moest krachtens art. 861 G.W. worden aangetoond dat de belangen van de verweerder werden geschaad. De bewijslast van het feit dat een belang werd geschaad rust op hem die de nietigheid inroept.

Het vonnis besteedt geen aandacht aan de vraag of enerlei bewijs werd overgelegd van de schade, dit omdat het — ten onrechte — de miskenning van art. 43, lid 1, 4° G.W. als een volstreekte nietigheid bestempelt.

EUROPEES RECHT

SCHRIFTELIJKE VRAAG No. 316/68
van de heer Kriedemann
aan de Commissie van de Europese Gemeenschap.

Betreft: De supranationaliteit van de Gemeenschappen.

De vice-voorzitter van de Commissie der Europese Gemeenschappen, de heer Barre, heeft op 10 december 1968 te Brussel voor een uitgebreid gezelschap zijn persoonlijke mening — waartoe hij volkomen gerechtigd is — onder meer gegeven over het supranationale karakter van de Gemeenschappen.

De heer Barre is volgens de door zijn kabinet verstrekte tekst, van mening

— dat het vraagstuk van de supranationaliteit, bij de organisatie van de Gemeenschap, in feite niet aan de orde is,

— dat het zich daarbij slechts om het « weergeven van een ideologisch conflict uit de vijftiger jaren » gaat, om « een strijd voor of tegen de windmolens van de supranationaliteit »,

— dat uit de verdragen van Rome, maar ook uit hun toepassing in de praktijk, blijkt, dat de verdragsluitende partijen zich hun vrijheid van handelen hebben voorbehouden,

— dat geen enkele lid-staat tegenwoordig een supranationale Gemeenschap wenst te accepteren, omdat geen enkele regering bereid is zich, in een aangelegenheid die zij voor haar land van doorslaggevend belang acht bij de beslissing van een supranationaal orgaan, neer te leggen,

— dat een supranationale organisatie niet kan functioneren, en dat « iedereen dit weet », zelfs « indien iedereen steeds opnieuw het tegendeel beweert ».

Voorts verklaart de heer Barre van mening te zijn dat, indien de instellingen van de Gemeenschap de « spelregels » in acht nemen, het vraagstuk van de meerderheidsbesluiten of van de eenstemmigheid niet de hem toegeschreven « quasi-theologische » betekenis heeft. Ook noemt hij de Raad geen instelling van de Gemeenschap, doch een college van vertegenwoordigers van de lid-staten, terwijl hij het Europese Parlement in het geheel niet vermeldt. Daarentegen stelt hij uitdrukkelijk vast dat de door hem genoemde organen van de Gemeenschap — de Raad en de Commissie — « de buitengewoon grote verantwoordelijkheid van de staten niet kunnen bedreigen of in gevaar brengen ».

Gezien de bijzondere verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de Gemeenschap die het Verdrag aan de Commissie toekent, en de omstandigheid dat een ander lid van de Commissie — de heer Colonna di Paliano op 10 januari 1969 te Hannover (1) —, een ander persoonlijk standpunt heeft verdedigd, doch vooral wegens de sedert de buitengewone zitting van de Raad van 29 en 30 januari 1966 te Luxemburg heersende acute crisis van de Gemeenschap, acht steller van deze vraag het bijzonder urgent dat de Commissie van de Europese Gemeenschappen haar standpunt bekendmaakt over de vraagstukken die voor het wezen van de Gemeenschap en haar toekomstmogelijkheden van doorslaggevende betekenis zijn.

1. Deelt de Commissie de opvattingen van haar vice-voorzitter, de heer Barre, ten aanzien van de betekenis van de supranationaliteit en van de stemprocedure?

2. Keurt zij daarmede het praktische resultaat van de raadszitting te Luxemburg goed en acht zij dit resultaat — zoals het sedertdien door de Raad wordt gehanteerd — verenigbaar met de geest van het Verdrag en met de behoeften van de Gemeenschap?

3. Indien de Commissie het door de heer Barre ingenomen standpunt ook maar enigszins aanvechtbaar acht, hoe omschrijft zij dan haar rol, met name ten opzichte van de Raad als college van vertegenwoordigers der regeringen die volgens de mening van de heer Barre niet bereid zijn de door hen als essentieel beschouwde nationale belangen, ondergeschikt te maken aan communautaire belangen, die het beleid van de Gemeenschap moeten bepalen?

4. Hoe denkt de Commissie over de politieke gevolgen van de mening die de partners van de Gemeenschap, met name de Europese landen die willen toetreden, zich over haar zullen vormen, indien de indruk ontstaat dat het door de heer Barre ingenomen standpunt uitdrukkelijk of stilzwijgend door de Commissie wordt gedeeld of ook slechts door haar wordt getolereerd?

Antwoord op schriftelijke vraag Nr. 306/68 van de heer Kriedemann.

De vragen van de geachte afgevaardigde raken drie problemen, namelijk dat van de vrijheid van meningsuiting van de leden der Commissie, dat van de juridische aspecten van de Verdragsbepalingen en dat van het politieke karakter van de instellingen van de Gemeenschap.

1. Wat de vrijheid van meningsuiting van de leden van de Commissie betreft, moge de Commissie de geachte Afgevaardigde verwijzen naar de verklaring welke haar voorzitter tijdens de vergadering van het Parlement van 3 juli 1968 in antwoord op mondelinge vraag No. 10/18 van de heer Habie-Deloncle heeft afgelegd.

De Commissie meent dat haar leden een grote mate van vrijheid bezitten waar het erom gaat zich een mening te vormen en deze tot uitdrukking te brengen, met dien verstande dat ieder van hen persoonlijk verantwoordelijk is voor zijn uittalingen. Volgens haar dient onderscheid te worden gemaakt tussen de verklaringen van haar individuele leden en de standpunten die de Commissie zelf als college inneemt; slechts deze laatste verbinden de Commissie als instelling.

2. Ten aanzien van de juridische aspecten van de Verdragen is de term supranationaliteit vaak gebruikt om de gedachte uit te drukken dat de besluiten welke de communautaire autoriteiten in het kader van hun bevoegdheden nemen voor de lidstaten verbindend zijn. In deze zin gaan de bepalingen van het communautaire recht voor het nationale recht en dienen de besluiten van de instellingen in de lidstaten zowel door de overheid als door particuliere personen rechtstreeks te worden toegepast.

3. In politiek opzicht geven de termen Gemeenschap, Gemeenschapsautoriteiten en Gemeenschapsbesluiten de realiteit van de Verdragen van Parijs en Rome het best weer.

Bij deze Verdragen zijn niet zonder meer intergouvernementele organisaties van het klassieke type geschapen.

Veeleer is daarbij een werkelijke Gemeenschap ingesteld met haar eigen denkwijze en institutionele elementen, haar gemeenschappelijk beleid op verscheidene gebieden, haar gemeenschappelijke regels en haar gemeenschappelijke instellingen.

De Commissie meent dat zij haar opvattingen betreffende het heden en de toekomst van de Gemeenschap niet beter kan aangeven dan door te verwijzen naar de verklaring die zij op 1 juli 1968 heeft gepubliceerd en welke de geachte afgevaardigde en het gehele Parlement zich ongetwijfeld nog herinneren.

(1) « Ten aanzien van het vraagstuk van de industriële ontwikkeling moet worden erkend dat supranationaliteit in dit verband geen fetisj is, doch een methode. Er is de interstatelijke methode en de communautaire methode. De Gemeenschap kan niet door middel van de interstatelijke methode functioneren. Het is in strijd met het Verdrag als de Raad meerderheidsbesluiten vermijdt, indien deze procedure van toepassing is. Dit zou immers voor de lidstaten aanleiding zijn om bij elke aangelegenheid hun stem tegen die van de andere lidstaten uit te spelen en op die manier alle vraagstukken aan elkaar te koppelen.

BALIELEVEN

Union Internationale des Avocats

Het 23ste Kongres van de Internationale Unie van Advocaten zal plaats hebben te Londen van 21 tot 25 juli 1969 in het Kensington Close Hotel.

De Internationale Unie van Advocaten is een internationaal associatie met wetenschappelijk doel, naar Belgisch recht, gesticht te Charleroi in 1929, met zetel te Brussel, Justitiepaleis. De Orde van de Advocaten bij het Hof van

Beroep te Brussel en het Verbond van Belgische Advocaten zijn er lid van. De Nationale Orde van Belgische Advocaten zal zonder tijfel lid worden te Londen.

Het ontsnapt U dan ook niet dat een talrijke opkomst van Belgische advocaten te Londen wenselijk zou zijn.

De onderwerpen van het werkprogramma zijn de volgende:

1) Recht en techniek. — De bescherming van de persoon in de privé-sfeer.

Algemeen verslaggever: Mr. T. Bucciarelli (Roma).

Belgisch nationaal verslaggever: Mr. A. Chevalier, oud-stafhouder van Tournai.

2) De rationalisatie van het werk van de advocaat.

Algemeen verslaggever: Mr. J. Chemnitz (Hamburg).

Adjunkt algemeen verslaggever: Mr. E. Houtart (Brussel).

Belgisch nationaal verslaggever: Mr. M. Taquet (Brussel).

3) De bescherming van de koper en verkoper in het kader van de internationale handelsverkoop.

Algemeen verslaggever: Mr. F. van der Felz en Mr. L. J. Sluijter (Amsterdam).

Belgisch nationaal verslaggever: Mr. A. Dierijck, oud-stafhouder van Antwerpen.

De officiële talen zijn het Engels, Frans, Duits, Spaans, Italiaans; de gebruikelijke talen zijn het Engels, het Frans en in mindere mate het Duits.

Buiten het toeristisch programma voor de dames, en zelfs de kinderen van 13 tot 19 jaar, worden de volgende non-professionele activiteiten van het kongres voorzien: verschillende recepties gegeven door de professionele organisaties van de sollicitors en barristers, een toneelstuk van Shakespeare, recepties gegeven door de Engelse municipaliteit en de gerechtelijke overheden, een bezoek aan Oxford en het kasteel van Blenheim (geboortehuis van Sir Winston Churchill en generaal Malborough) en ten slotte een garden-party in Buckingham Palace.

Om bijkomende inlichtingen te verkrijgen en het programma en inschrijvingsformulieren te bekomen, gelieve te schrijven aan: Mr. Lucien Janson, secretaris generaal van de U.I.A., F.D. Rooseveltlaan 56, Brussel-5. Tel. 02/49.91.10.

MEDEDELINGEN

Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen

Toenadering van de statuten « Werkman » - « Bediende »

STUDIEDAG

Zaterdag 17 mei 1969

Vrije Universiteit Brussel-Nederlands

Johannalaan 44, Brussel-5.

Het onderscheid « Werkman - Bediende » is een traditioneel onderscheid in ons land. Het criterium handenarbeid of intellectuele arbeid is thans echter voorbijgestreefd. Het wordt dan ook in vraag gesteld.

Thans doet het zich naar elkaar toegroeien van beide statuten zowel sociaal als juridisch op een bijna permanente wijze voelen. Het onderscheid wordt steeds meer in vraag gesteld niet alleen uit menselijke overwegingen maar tevens omdat in feite dit onderscheid steeds minder en minder zin heeft.

Bepaalde beroepen die vroeger slechts uitsluitend handvaardigheid vereisten van bijna mechanische aard kunnen nu nog slechts uitgeoefend worden na een belangrijke voorafgaande vorming.

Men geeft er zich tevens rekenschap van dat tussen de bediende en de werkman geen kwalitatief onderscheid

mogelijk is. Beiden worden zij met hetzelfde statuut, nl. in ondergeschiktheid, ingeschakeld in het productieproces en beiden streven ernaar, zij het thans aan de hand van onderscheiden rechtstechnieken, hun bestaanszekerheid te doen waarborgen.

Gemakkelijk zal dit niet verlopen, inderdaad, vertrekend van een ideologische splitsing die niet met de werkelijkheid overeenstemt maar waarbij de geest boven de materie wordt gesteld is men — in juridisch opzicht — logischerwijze gekomen tot het toebedelen van een gunstiger statuut aan de bedienden dan aan de werkman. Dit blijkt zo te zijn zowel op arbeidsrechtelijk als op sociaal-zekerheidsrechtelijk gebied. De studie van die bepalingen dringt zich dus op.

De huidige technische evolutie bedeeft bepaalde «kaders» in het bedrijf met een bevoorrecht statuut daar zij in feite het bedrijf beheren. Ook hier moet dus het probleem bestudeerd worden.

Vandaar het aktueel belang van deze studiedag. Er wordt naar gestreefd de problematiek in gans haar complexiteit te stellen, vertrekkend van sociologische gegevens.

Een debat tussen vertegenwoordigers van de betrokken beroepskringen zal de studiedag besluiten.

Programma. — 9.45 uur: Onthaal door Professor H. Vander Eycken namens de Rector. — Voorzitter: Prof. L. Remouchamps (V.U.B.). — Openingsrede door Minister L. Major. — L'approche sociologique du problème par le Professeur M. Bolle de Bal (U.L.B.). — Arbeidsrechtelijke aspecten door Professor R. Blanpain (K.U.L.). — Problematiek in verband met de Sociale Zekerheid door Prof. U. Deprez (R.U.G.) en de Heer J. Baeten (A.C.V.). — Le problème des cadres dans l'évolution des relations professionnelles par le Professeur J. E. Humblet (I.C.H.E.C.).

12 uu: Receptie en lunch.

14.30 uur: Debat. — Deelnemers: R. Mertens, kabinetschef; F. Janssens, jur. adviseur (A.B.V.V.); C. Quisthoudt, juridisch adviseur (A.C.V.); M. Verhofstadt, hoofd juridische dienst (A.C.L.V.); A. Verschueren, directeur (V.B.N.). — Leiding: de Heer Stroobant Maxim, docent (V.U.B.).

16.30 uur: Einde. — Syntese door Prof. L. Remouchamps, Voorzitter.

Aan de deelnemers van deze studiedag zal een uitgebreide dokumentatiemap worden overhandigd.

Er is parkeerruimte in het Instituut van Sociologie zelf. (Toegang langs A. Buyllaan).

Secretariaat: Seminarie voor kollektieve arbeidsverhoudingen, A. Buyllaan 125, Brussel-5. Tel. 02/49.00.30, uitbr. 2649 of 2314.

De Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen

Als louter wetenschappelijke vereniging heeft de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen als doel het interdisciplinair onderzoek op het gebied der arbeidsverhoudingen, zowel in privé- als in openbare sektor, te bevorderen vanuit een zo ruim mogelijke optiek: economisch, juridisch, medisch, psychologisch en sociologisch. De Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen wil aldus bijdragen tot een nieuwe en globale benaderingswijze van de gestelde problematiek.

De Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen beoogt hiertoe een brede samenspraak tussen academici, gezagdragers, werkgevers-, werknemersvertegenwoordigers en praktizijnen.

Aangesloten en erkend als lid van de «International Association for Industrial Relations» - «Association Internationale des Relations Professionnelles», wil de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen de problematiek der arbeidsverhoudingen eveneens vanuit een Europees en internationaal standpunt benaderen, alsmede de resultaten van de studies der internationale verenigingen aan de

leden van de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen ter beschikking stellen.

Een eerste studiedag werd ingericht in 1968 aan de K.U.L. met als onderwerp «De sluiting van de onderneming». De rapporten en verslagen werden gepubliceerd door de N.V. De Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij.

De B.V.A.V. legt eveneens een maximum aan internationale kontakten. Zo was zij vertegenwoordigd op de European Regional Conference on Industrial Relations Research in European Countries te Linz op 11 en 12 april 1969.

TIJDSCHRIFTEN

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jg. 1969 - nr. 1:

Mansholt S.L., De hervorming van de landbouw in de Europese Economische Gemeenschap.

nr. 2:

Colonna di Paliano G., Problemen en vooruitzichten van het industriebeleid.

Nederlands Juristenblad, jg. 1969 - nr. 16:

Van Baars J., Over de rechtshistorie van het eedvraagstuk in Nederland sinds 1910. — Middag J.M., «Huur(prijs) liberalisatie en overgangsrecht». — Emmering Ed., Fotocopieën van Kamerstukken. — Van der Flier M.J., Nog eens: Behandeling van medische tuchtzaken. — Von Meyenfeld G.W., Domme jongens. — Kamp J.J., Vervoer van bijzonder gevaarlijke stoffen en art. 6.3.16 van het ontwerp nieuw B.W.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jg. 1969 - nr. 5038:

Kleyn W.M., Afgescheiden vermogen en aansprakelijkheid (II, slot).

Sociaal Economische Wetgeving, jg. 1969 - nr. 1:

Verloren van Themaat en Vermeulen W.H., Mansholts nieuwste marathon-dossier: Het probleem Landbouw 1980. — Valkhoff J., Legislatieve en judiciële handelsregister-perikelen. — Mok M.R., «Zweischranken» leer aangevaard — of toch niet?

Tijdschrift voor Venootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jg. 1969 - nr. 4:

Luijten E.E.A., Certificering van aandelen in de besloten n.v. (I). — Van Ommeren P.J., De directeur ener Franse S.A. als arbeider en als lasthebber. — Van Gerven W., Juridische technieken tot vrijwaring van het familiaal karakter der onderneming naar Belgisch recht (II). — Venemans C., Verzorgingsflats - Welke rechtsvorm?

Nieuwe literatuur over Oorlog en Vrede, jg. 1969 - nr. 4: Boekbespreking.

Journal des Tribunaux, jg. 1969 - nr. 465:

Humblet P., L'autonomie culturelle et les droits de l'homme.

Revue Critique de Jurisprudence Belge, jg. 1969 - nr. 1:

Mast A., Biens. — Papier-Jamouille M., Accident du travail. — Masson J.P., Preuve. — Renauld J., Examen de Jurisprudence (1964 à 1967): Contrat de mariage et régimes matrimoniaux.

Revue de Droit Familial, jg. 1969 - nr. 1:

J.E.C., Procedure en divorce: Résumé pratique et composition des dossiers. — Dobbels J., L'emploi des langues en matière de divorce. — Gerard J., Compétence du tribunal de la jeunesse relativement à la modification du droit de garde des enfants après divorce par consentement mutuel.